

Chakoten

Dansk Militærhistorisk Selskab

Dusenddüwelswarf

Næste gang du kører ad Bundesstrasse 5 på den vestlige side af Holsten, vil jeg anbefale et stop ved Dusenddüwelswarf mellem Hemmingstedt og Meldorf umiddelbart syd for Heide. Hvis man alligevel er på de kanter, er dette mindesmærke værd at besøge.

Ca. to km. syd for Hemmingstedt dukker der er brunt skilt op i vejsiden med teksten Dusenddüwelswarf. Skiltet viser til højre. Dusenddüwelswarf er plattysk for Tausendteufelswarf, som kan oversættes til tusinddævlshøj. Efter et par hundrede meters kørsel af en smal bivej dukker en nydelig, muret informationspavillon med en stor glasfacade op. En række lokale pengeinstitutter har finansieret bygningen af pavillonen, som rummer et 8 meter langt og meget seværdigt diorama af slaget ved Hemmingstedt den 17. februar 1500 i alle dets faser. Dioramaet kan faktisk ses 24 timer i døgnet, idet man med tryk på taster kan aktivere belysningen og læse de udførlige informationstavler.

Slaget drejede sig om, at Ditmarskens bønder ønskede at bevare deres selvstændighed og derfor gjorde vold-

somt modstand mod at lade sig underkaste og betale skatter til den danske kong Hans og hans lillebror hertug Frederik af Holsten. En central del af modstandsindsatsen var, at ditmarskerne åbnede for sluserne, så den dansk-holstenske hær rykkede frem ad en vej, der var omgivet af vand, idet det lave marskland var oversvømmet. Og for enden af den vej, hvor den danske og holstenske hær trængte frem, havde ditmarskerne opført en skanse med kanoner. Den dansk-holstenske hær bestod af en hvervet landsknægtgarde, et slesvig-holstensk landeværn, og adelige riddere og deres svende.

Ca. 50 meter fra pavillonen ligger et temmelig stort og dystert mindesmærke opført i groft tilhuggede kampesten, hvoraf nogle er forsynet med sortmalede jernbeslag. Mindesmærket er rejst og indviet i år 1900. Også her er der en række udførlige informationstavler, som dog ikke er belyst om natten. Mindesmærket har indskriften: "Wahr de garr de bur de kommt." Det skulle kunne oversættes til: "Tag dig i agt garde for bonden kommer." Mindesmærket er rejst på det sted, man mente, at ditmarskernes skanse var blevet opført natten inden slaget i 1500. Dette

forhold er efterfølgende draget i tvivl og på trods af udgravninger i 1949 tilsiger flere teorier og undersøgelser at skansen formodentlig lå op mod 1200 meter nordligere ad en tidligere vej til Hemmingstedt. Se i den forbindelse kortet over området. Uafhængigt af dette er det oplyst, at ditmarskernes hærfører Wulf Isebrand døde fem år efter slaget og blev begravet i skansen, så hvis man kunne finde hans jordiske rester, skulle man have fundet skansens rigtige placering.

Mon der nogensinde er nogen, der har skrevet om slaget ved Hemmingstedt i år 1500 i Chakoten? Prøv et hurtigt opslag i det nye emneregister, der ligger på hjemmesiden. Gå ind under tidsskriftet Chakoten på hjemmesidens forside og tryk på emneregister Chakoten. Afsnit 06 med overskriften Felttog, krige, slagmarker, træninger og fægtninger, lyder som det rigtige sted at kigge. Slagene er anført i stigende årstalsorden, så hvis man scroller ned til 1500 på side 3 finder man Ditmarskenfelttoget år 1500. Her står, at der er skrevet en artikel om dette emne i Chakotens marts udgave i 2007 side

Pavillonen med dioramaet over slaget ved Hemmingstedt den 17. februar 1500.

Det store, markante mindesmærke over ditmarskernes sejr over den dansk-holstenske hær.

Det slesvig-holstenske landeværns fremrykning er gået i stå.

Se det store diorama af slaget ved Hemmingstedt i 1500, da Ditmarskens bønder gjorde modstand mod danske kong Hans.

Af Claus Mogensen

Kort over området. Bemærk skansen lige syd for Hemmingstedt og hvorledes den dansk-holstenske hær er opstillet med landsknægtskorpset forrest, fulgt af landeværnet, rytteriet og trosset. Vore dages Bundesstrasse 5 mellem Hemmingstedt og Meldorf ligger et stykke øst for den daværende vej.

Den hurtigt opførte skanse spærrer for videre fremrykning af den dansk-holstenske hær, samtidigt med at den hvervede, rustningsklædte landsknægtgarde kæmper under vanskelige vilkår langs vejen.

18-20. Så hvis du trænger til en genopfriskning af slaget og omstændighederne omkring det, kan du læse Lars Lindebergs fremragende artikel. Hvis du ikke har tids-

skriftet, kan du finde det på Selskabets hjemmeside under tidligere numre af Chakoten. ■

Rytteriet har heller ikke mulighed for at rykke frem.

Trosset står i udkanten af Meldorf og spærrer for tilbagetrækning.

Chakoten

INDHOLD

- 2** *Claus Mogensen:* Et besøg på Dusend-düwelswarf.
- 4** *Henrik Denman:* Royal Air Force fylder 100 år.
- 6** *Claus Mogensen:* En introduktion til Svend Højberg Niensens uniformsplancher.

- 14** *Jens Kristian Boll:* Gamle krigere dør ikke, de svinder bare hen. Om myten Starkad.
- 19** *Siden sidst.*
- 20** *Simon Bering Papousek:* Nye bogudgivelser fra Osprey.
- 23** *Siden sidst:* Befæstnings Dag i Gladsaxe og Claus Anderson i kendt ugeblad.
- 24** *Siden sidst:* Befæstnings Dag på Vestvolden i Rødovre.
- 25** *Siden sidst:*
- 26** Mødekalender 2017-2018.
- 28** Slaget ved Passchendaele 1917.

Forsiden: Royal Air Force kan i 2018 fejre sit 100-års jubilæum. Læs mere om jubilæet på side 4-5. Forsidebilledet viser de berømte Spitfire-fly i aktion. Illustration: Wallup.net.

Jubilæet bliver fejret mange steder i England fra april og et halvt år frem med arrangementer, udstillinger og et moderniseret Royal Air Force-museum.

Af Henrik Denman

Royal Air Force fylder

"Never in the field of human conflict was so much owed by so many to so few"

Disse bevingede ord sagde den britiske premierminister Winston Churchill som en hyldest til Royal Air Force den 20. august 1940 efter Slaget om England, hvor briterne med succes havde sat en kæp i hjulet for de tyske planer om at invadere de britiske øer.

Slaget om England står som en milepæl i RAF's historie, som gennem 2018 vil blive fortalt og vist mange steder i Storbritannien i anledning af 100-året for oprettelsen af Royal Air Force.

RAF blev grundlagt den 1. april 1918 mod slutningen af Første Verdenskrig og er dermed det ældste selvstændige luftvåben i verden, det vil sige et luftvåben, som blev uafhængigt af hærens og flådens kontrol.

RAF grundlægges

I 1918 besluttede briterne at sammenlægge Royal Flying Corps og Royal Naval Air Service, og det blev lagt under det nyligt dannede britiske ministerium for luftfart. Selv om man slap den direkte tilknytning til hær og flåde, var der alligevel tegn på den tidligere forbindelse. Således var mange titler i det nye Royal Air Force bevidst hentet fra flådens verden, f.eks. flight lieutenant, wing commander, group captain og air commodore.

Stirling bombefly fra RAF Bomber Command i 2. Verdenskrig.

Da RAF blev grundlagt, fremstod det som verdens stærkeste luftvåben med over 2.000 fly og over 300.000 mand – som dog også omfattede Women's Royal Air Force.

I årene efter Første Verdenskrig blev budgetterne til Storbritanniens væbnede styrker beskåret, og det ramte også RAF. I mellemkrigsårene var en af RAF's hovedopgaver at overvåge og kontrollere de mange landområder, som fortsat hørte under det britiske imperium. RAF havde især mange opgaver i Mellemøsten.

RAF blev hjemme sat under stort pres i den offentlige debat, hvor mange ikke mente, at det gav mening at bruge penge på et luftvåben i fredstid. RAF arbejdede i disse år ihærdigt på at hindre, at det

igen blev lagt under hæren og flåden, og det gjorde man bl.a. ved at være så synlige som muligt over for offentligheden, bl.a. ved at deltage i det årlige Hendon Air Show og ved at fremstille dokumentarfilm, som blev vist i biograferne.

Slaget om England

Ved Anden Verdenskrigs udbrud fik RAF hurtigt ny bevågenhed og stor betydning. Piloter i stort antal skulle trænes. Ud over briter udgjorde canadier og polakker en stor andel af RAF's styrker.

Slaget om England kom til at blive et højdepunkt i RAF's historie. Gennem perioden fra juni til oktober 1940 lykkedes det RAF at holden Luftwaffe stangen

*Spitfire jagerfly
under Slaget om
England.*

*Foto: Royal Air Force
Museum.*

100 år

i et af de mest langvarige og komplicerede luftslag i historien. Historien om RAF handler dog ikke kun om piloterne, men også om de mange ansatte som kodespecialister, mekanikere og ingeniører, der arbejdede i England.

Udfaldet af luftslaget bidrog til først at forsinke og siden afblæse de tyske planer om at invadere de britiske øer.

I juni 1943 blev eskadriller fra Fighter Command og Bomber Command øremærket til D-dagen og samlet i 2nd Tactical Air Force i Sydengland. 2. TAF skulle nedslide de tyske tropper i Nordvestfrankrig. Efter invasionen anvendte det feltflyvepladser i de befriede områder. Efter Anden Verdenskrig blev 2. TAF omdøbt til RAF Germany som en del af besættelsesstyrken i Vesttyskland.

I december 1943 blev de overlevende

Commonwealth-flystyrker fra Far East Command i Indien og Burma reorganiseret i 3rd Tactical Air Force til felttoget mod japanerne. Da krigen i Vesteuropa så ud til nå afslutningen, fik 3. TAF overført tidsvarende enheder i 1944. På grund af afkoloniseringen blev 3. TAF's sidste opgave at være besættelsesstyrke i Japan og blev nedlagt i 1948.

Efter Andens Verdenskrig har RAF deltaget i konflikter flere steder i verden, bl.a. i Falklandskrigen i 1982, kampene på Balkan i slutningen af 1990-erne og i Irak-krigene.

100-års jubilæet sættes officielt i gang den 31. marts 2018 med en koncert i Royal Albert hall i London, og programmet foregår derefter de kommende seks måneder. ■

100-året for Royal Air Force vil blive fejret over hele Storbritannien med et væld af aktiviteter, udstillinger og bogudgivelser

■ Royal Air Force-museet i London bliver moderniseret, og til sommer åbner en ny, permanent udstilling, der vil give de besøgende en introduktion til Royal Air Force. Udstillingen vil vise de 100 års historie gennem fortællinger om de mennesker, der har været med til at forme det berømte britiske luftvåben.

■ Museet har en spændende hjemmeside med om aktiviteterne i 2018. Gå selv på opdagelse på www.rafmuseum.org.uk

■ Du kan også finde oplysninger om jubilæumsaktiviteter landet over på den særlige hjemmeside www.raf.mod.uk/raf100

■ Den 10. juni vil der være et stort show på Royal Air Force-museets afdeling i Cosford i det vestlige England.

■ Forlaget Osprey udgiver i februar bogen "The Royal Air Force. A Centenary of Operations" af Michael Napier.

■ Forlaget Extraordinary Editions udgiver sammen med Royal Air Force-museet en stor, flot bog om RAF's 100 år med titlen "The RAF Commemorative Anthology". Den udgives i 1.500 eksemplarer, og interesserede kan allerede nu bestille bogen på www.rafmuseum.org.uk

*Fly fra Første
Verdenskrig
udstillet i Royal
Air Force-museet
i London.*

*Foto: Royal Air Force
Museum.*

En introduktion til Svend Højberg Nielsens uniformsplancher

Hvem kender Svend Højberg Nielsens uniformsplancher? Har man været medlem af Chakoten i en længere årrække, gør man givetvis. Men bortset fra denne kreds er han og hans plancher næppe kendt af særlig mange. Det vil denne artikel forsøge at råde bod på.

Højberg døde den 9. august 2005, 86 år gammel, og i de følgende år samlede hans dattersøn Mikkel Frank, hvad han kunne finde af hans plancher og digitaliserede dem i tryk kvalitet. Samlingen består af 354 farvelagte plancher, men det antages almindeligvis, at Højberg har produceret mere end 500 tegninger i såvel sort/hvid og farver over en tredive-årig periode.

Medlemmer af Chakoten bistod med at sætte korrekte tekster på de 354 plancher og havde den glæde at få en kopi af samlingen med tilladelse til at bruge tegningerne i tidsskriftet. Det har vi benyttet os af, så ofte lejlighed har budt sig. Se bl.a. bagsiden på særnummeret fra september 2014 om Danmark under 1. Verdenskrig 1914-1918. Det gør vi også i stort omfang i denne artikel, som er ledsaget af et righoldigt udvalg af Højbergs flotte hestetegninger, og det vil vi fortsætte med i fremtiden.

Højbergs interesse for heste

Svend Viggo Højberg Nielsen blev født den 15. marts 1919 i Valdemarsgade i Århus. Hans forældre var Ove Svend Højberg Nielsen og Dagmar Højberg Nielsen. Højberg voksede op blandt heste, først ved 3. Dragonregiment i Århus og Tønder, og siden ved Husarregimentet i Næstved, hvor hans far var befalingsmand og senere berider. Så heste var en stor del af unge Højbergs dagligdag og kom til at præge hans kunstnersind i hele hans liv.

Vort æresmedlem, Christian Würgler Hansen, som er professionel tegner, har karakteriseret Højbergs tegninger således: "Lige siden jeg blev medlem af

Svend Højberg Nielsen gik ikke på kompromis, når han tegnede sine uniformsplancher. De blev udført med en detaljerigdom og en utrolig nøjagtighed.

Af Claus Mogensen

Chakoten en gang i tresserne, har jeg været fascineret af Højbergs tegninger. De har helt deres egen stil. De ser ud som et broderi med masser af detaljer, langsomt bygget op af bittesmå prikker, der danner en charmerende helhed. Stilen er ikke super realistisk, men umiskendelig Højbergs egen. Særligt nyder jeg at se på hans heste, der som elegante skabninger, meget lig svaner, svæver henover papiret."

Højberg i forsvaret

Under besættelsen var Højberg medlem af en modstandsgruppe, i øvrigt i samme gruppe som den senere borgmester i Gladsaxe Erhard Jacobsen. I 1946 indtrådte Højberg som værnepligtig ved 1. Feltartilleriregiment. Han blev udtaget til officersaspirant, og i foråret 1947 blev han udnævnt til kornet og overført til 6. artilleriregiment. Efter at han havde gjort tjeneste blandt andet i Tyskland, forlod han forsvaret i 1949 med grad af sekondløjtnant. Han fortsatte herefter i mange år som premierløjtnant i Hjemmeværnet.

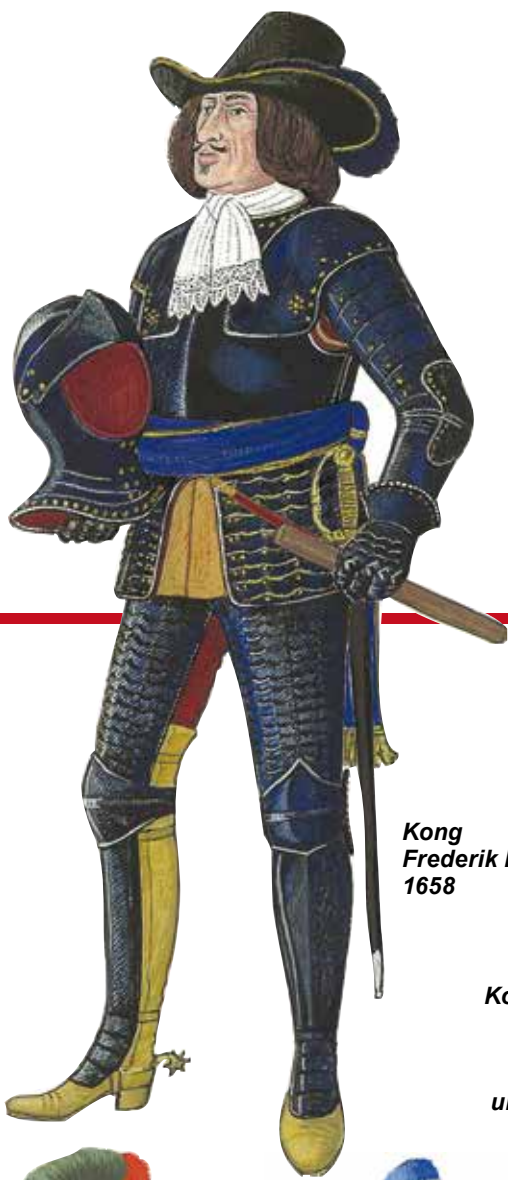
Højberg i arbejde

Med stor underfundighed og lune fortalte Højberg om sin ansættelse i Gladsaxe kommunes tekniske forvaltning. I længere tid havde han ikke noget at lave, så han gik derfor til borgmester Jacobsen for at gøre opmærksom på problemet. Borgmesteren svarede: "Rolig, rolig Højberg, gå De bare tilbage til Deres kontor – det ordner sig." Men

Kong Christian IV, 1640

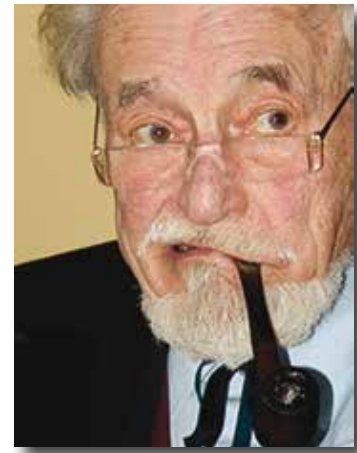
der skete ingenting, selv om han gentog sine henvendelser til borgmesteren. Så derfor brugte han tiden til noget fornuftigt, nemlig til at tegne figurer og skrive romerske digte i klassisk form. Så skal vi ikke benytte lejligheden til at sende en varm tak til Gladsaxe kommune, for at Højberg fik tid til at lave så mange flotte tegninger, som vi nu kan glæde os over?

**Kong
Frederik III,
1658**

**Kong Frederik
VII i den
Kongelige
Livgardes
uniform, 1858**

Svend Højberg Nielsen

Højberg i Chakoten

Gennem en god ven hørte Højberg om Selskabet Chakoten og indtrådte som medlem i 1963. Han var og er her især kendt for sine mange uniformstegninger. Højbergs hovedinteresse i Chakoten var i starten at bemale tinfigurer med oliefarver, men efter at have udviklet eksem over for terpentint, måtte han udelukkende benytte vandbaserede farver.

Dette lagde kimen til hans kendte uniformsplancher. Inspirationen til tegningerne hentede han fra fotos, tegninger, originalgenstande osv. Interessen for et gengive uniformerne så korrekt som muligt gjorde, at han til stadighed op gennem årene gennemså og rettede på sine mange kolorerede tegninger, det er blevet til i årenes løb. ▶

**Sjællandske
Skarp-
skyttekorps,
grenader,
1808**

**Den
Kongelige
Livgarde til
Fods, officer
og garder
1807**

**3. Jydske
Infanterieregiment,
kommander-
sergent 1837**

**1. Linie Infanterie
Batallion,
menig 1848.**

**15. Bataillon, menig
rekylgeværskytte
1926**

En introduktion til Svend Højberg Nielsens uniformsplancher

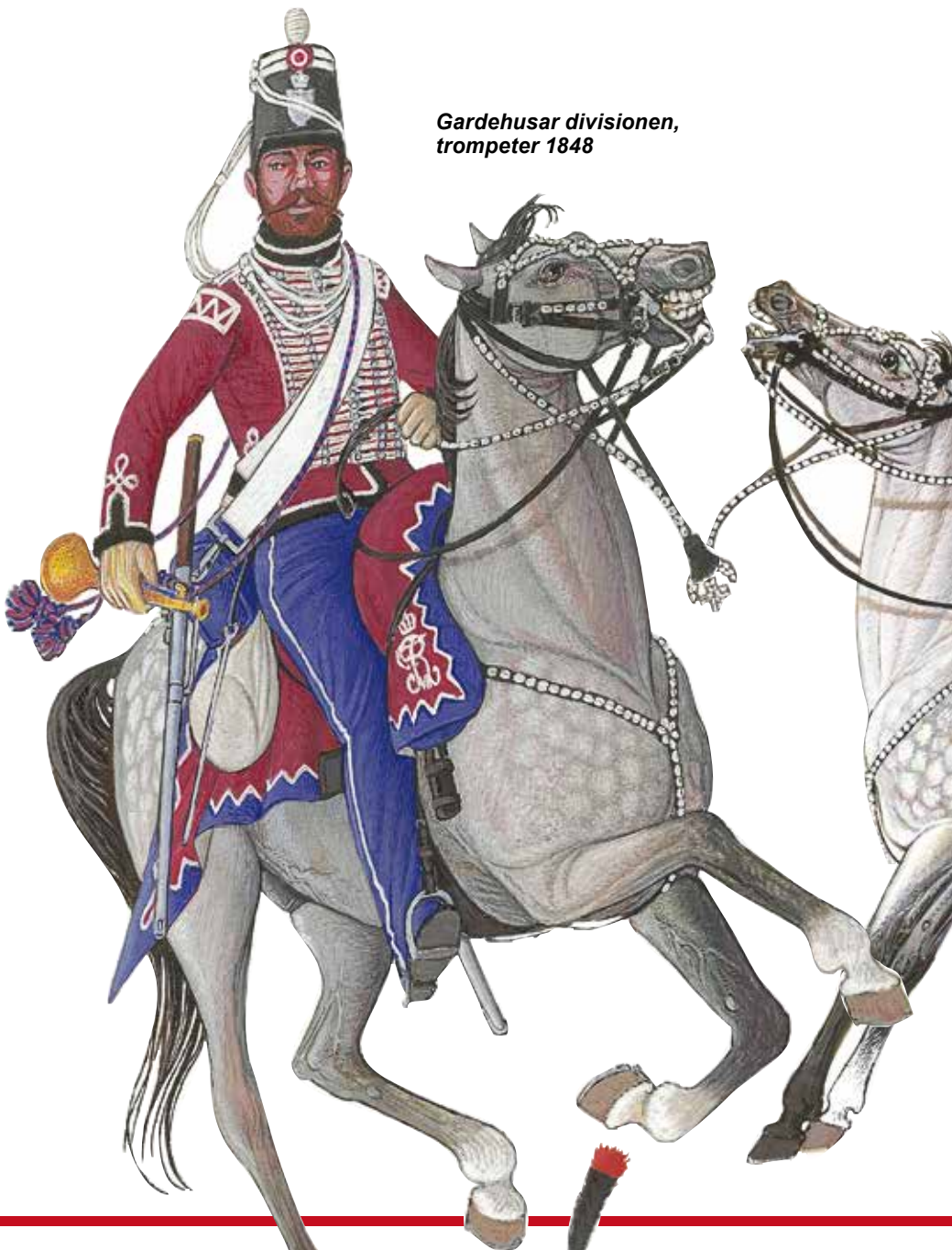
*Gardehusar divisionen,
trompeter 1848*

Højbergs pertentlighed

Højbergs arbejdsform har altid været kendetegnet ved hans omhu og interesse for korrekthed ned i mindste detalje og ved brug af bedste forlæg, f.eks. kunstnere og uniformseksperter som Edouard Detaille og Lucien Rousselot.

Pertentligheden var stor, og der blev ikke gået på kompromis med det mindste. Alt skulle være korrekt. Historiske uniformer og soldaternes udrustning skulle vises gennem al den kritiske viden, der kunne samles. Resultatet er i særklasse. Bemærk den udsøgte detaljerigdom og utrolige nøjagtighed på de uniformsplancher, der ledsager artiklen.

Denne artikels forfatter har på nærmeste hånd haft lejlighed til at følge Højbergs pertentlighed. Da Højbergs bøger efter hans død blev solgt på et anvisningssalg, lykkedes det at erhverve et par stykker. Den ene var en lille bog om highland-uniformer med nogle meget detaljerede billeder af skotter i deres forskellige klandragter, og den anden var Osprey-bog nr. 118 om The Jacobite Rebellions 1689-1745. Men Osprey-bogen var dobbelt så tyk som en normal Osprey-bog, for ikke alene rummede den et lille maskinskrevet hæfte i A5-format på fem tætbeskrevne

*Den
Kongelige
Livgarde
til Hest,
garder 1808*

*2e Régiment
d'Artillerie à Cheval,
trompette 1798-1801*

*Husarregimentet,
trompeter 1829*

*Sjællandske
Landsener
Regiment, skytte
1837*

*Ulaneskadronen,
officer 1808*

*Husarkompagniet,
husar,
ca. 1740*

Husarregimentet, officer 1780

*Maréchal
d'Empire (Ney),
grand uniforme
1805*

En introduktion til Svend Højberg Nielsens uniformsplancher

sider med titlen *The Highland Dress of 1745-46*, den rummede også en stribe farvelagte sider med tartanmønstre i stor forstørrelse, som viste farvencancerne og vævningerne helt tydeligt i mindste detalje. Det var Højbergs hjælpemidler til at male mønstrene helt nøjagtigt på de flotte skotter, han har med i sine uniformsplancher.

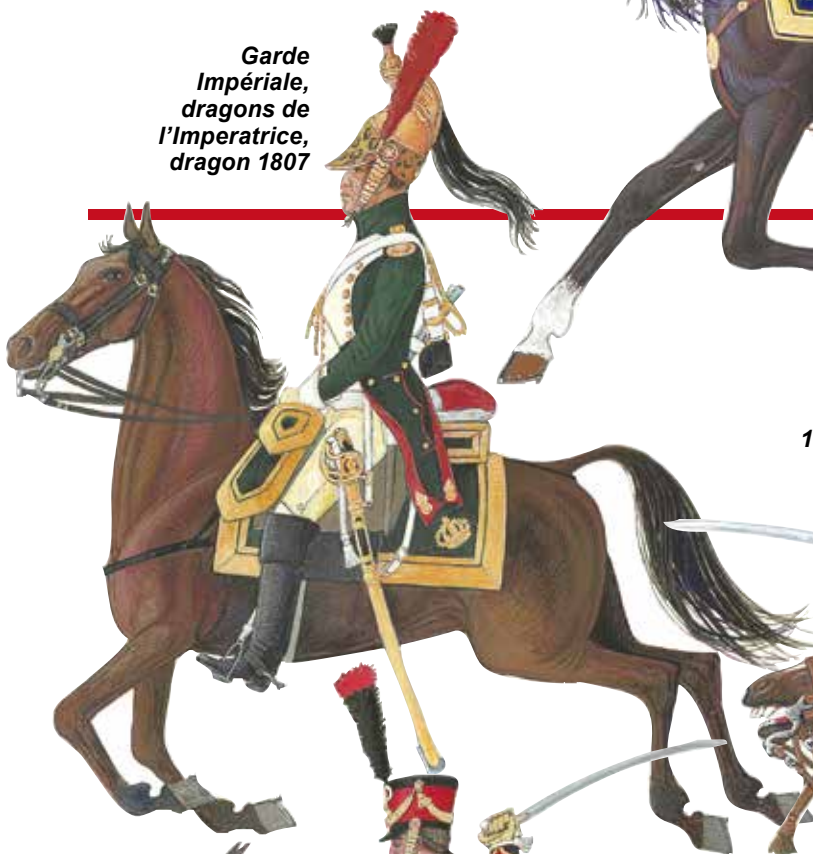
Højbergs produktion

Højbergs første artikel i *Chakoten* blev allerede bragt i 1963 og handlede om Husarkompagniet 1737-1746. Siden fulgte mange flere illustrerede om danske husarer gennem tiden. Men også danske

*8th King's Royal
Irish Hussars,
officer 1832*

*Garde
Impériale,
dragons de
l'Imperatrice,
dragon 1807*

*10th (Prince of Wales's
Own) Regiment of
(Light) Dragoons,
trooper 1815*

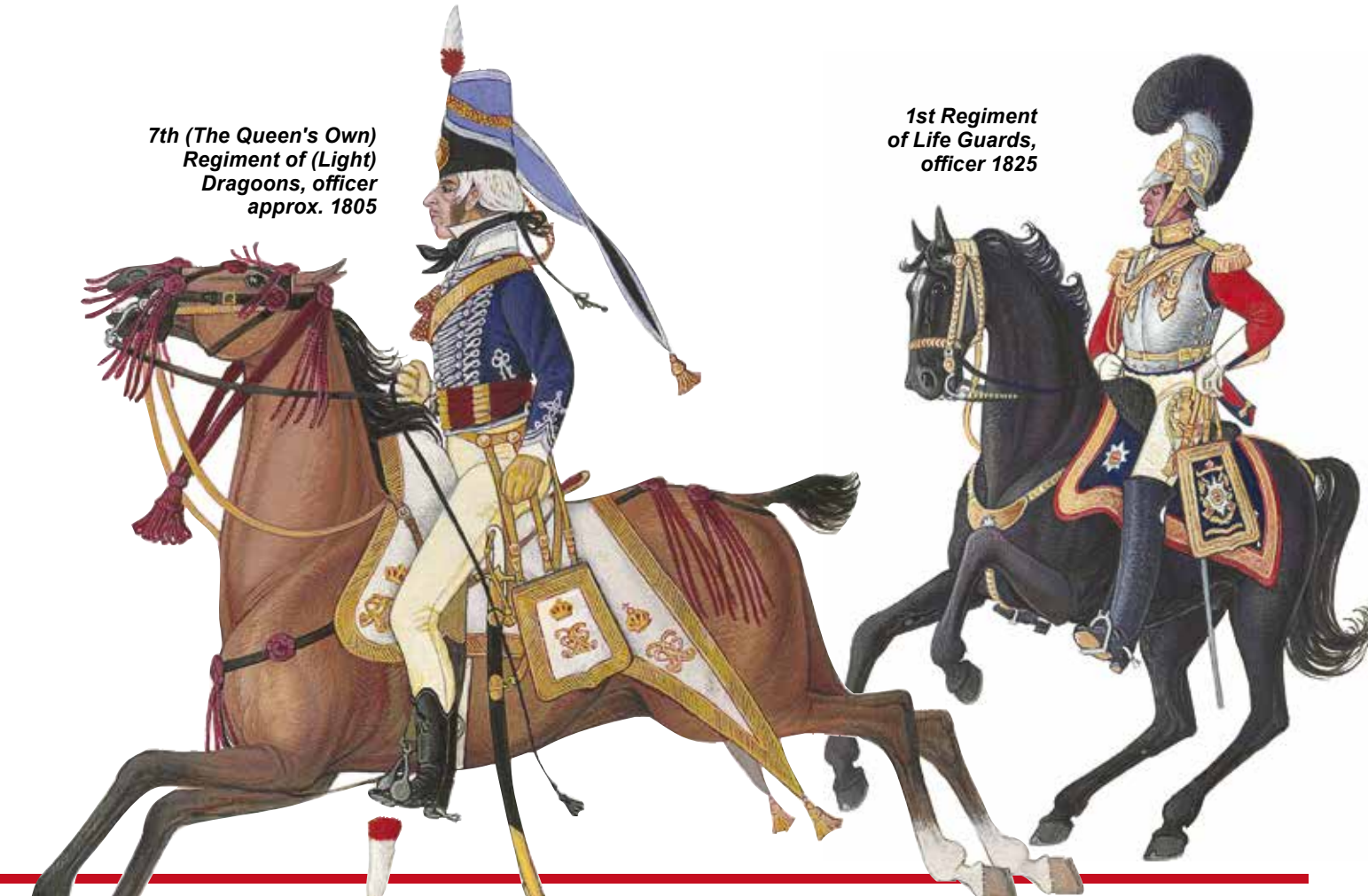

*6e Régiment
de Hussards,
hussard 1808*

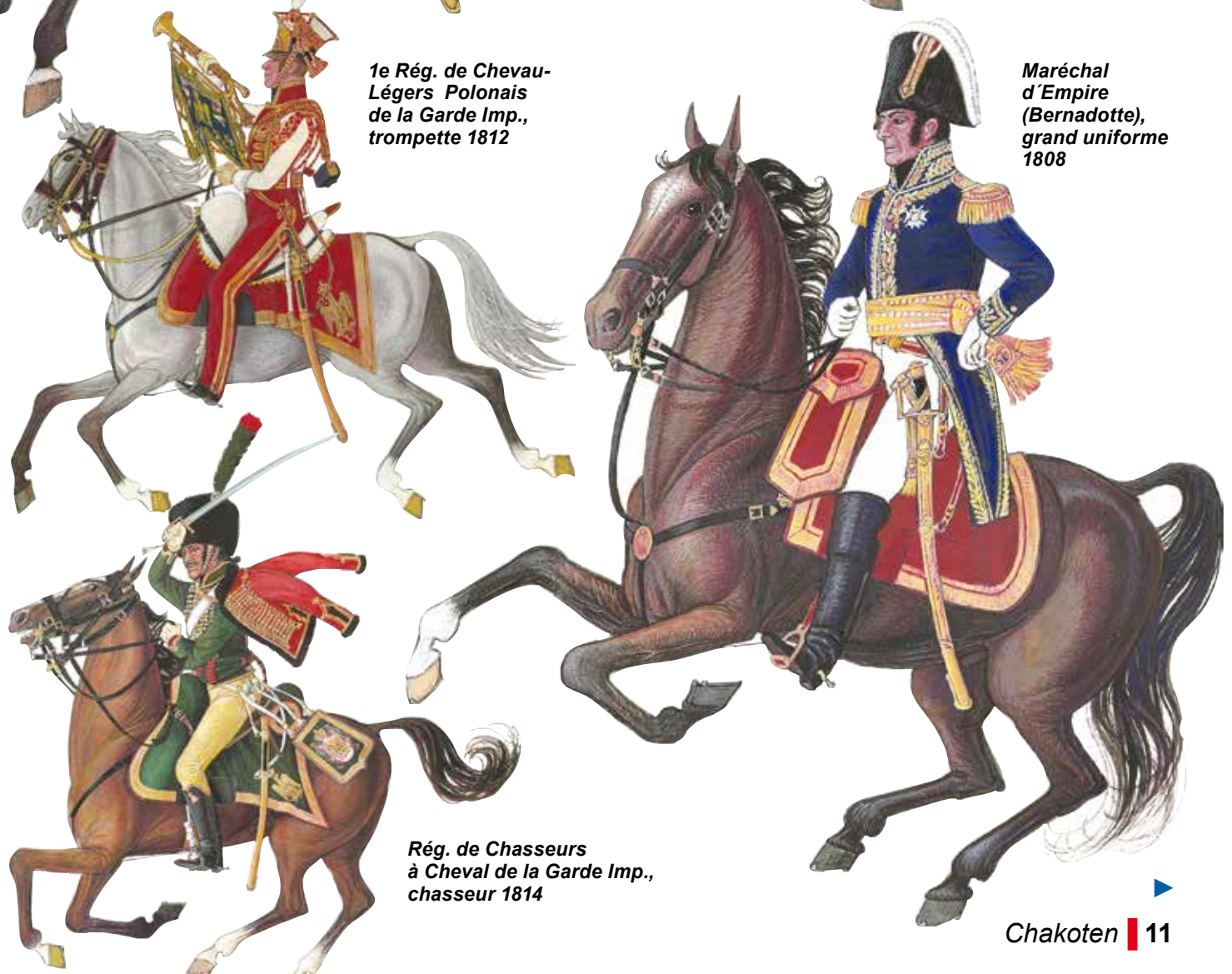
**7th (The Queen's Own)
Regiment of (Light)
Dragoons, officer
approx. 1805**

**1st Regiment
of Life Guards,
officer 1825**

**1e Rég. de Cheval-
Légers Polonais
de la Garde Imp.,
trompette 1812**

**Maréchal
d'Empire
(Bernadotte),
grand uniforme
1808**

**Rég. de Chasseurs
à Cheval de la Garde Imp.,
chasseur 1814**

En introduktion til Svend Højberg Nielsens uniformsplancher

dragoner, skotter fra Bonnie Prince Charles' tid samt fransk og britisk kavaleri gennem tiderne fangede hans flittige og omhyggelige interesse.

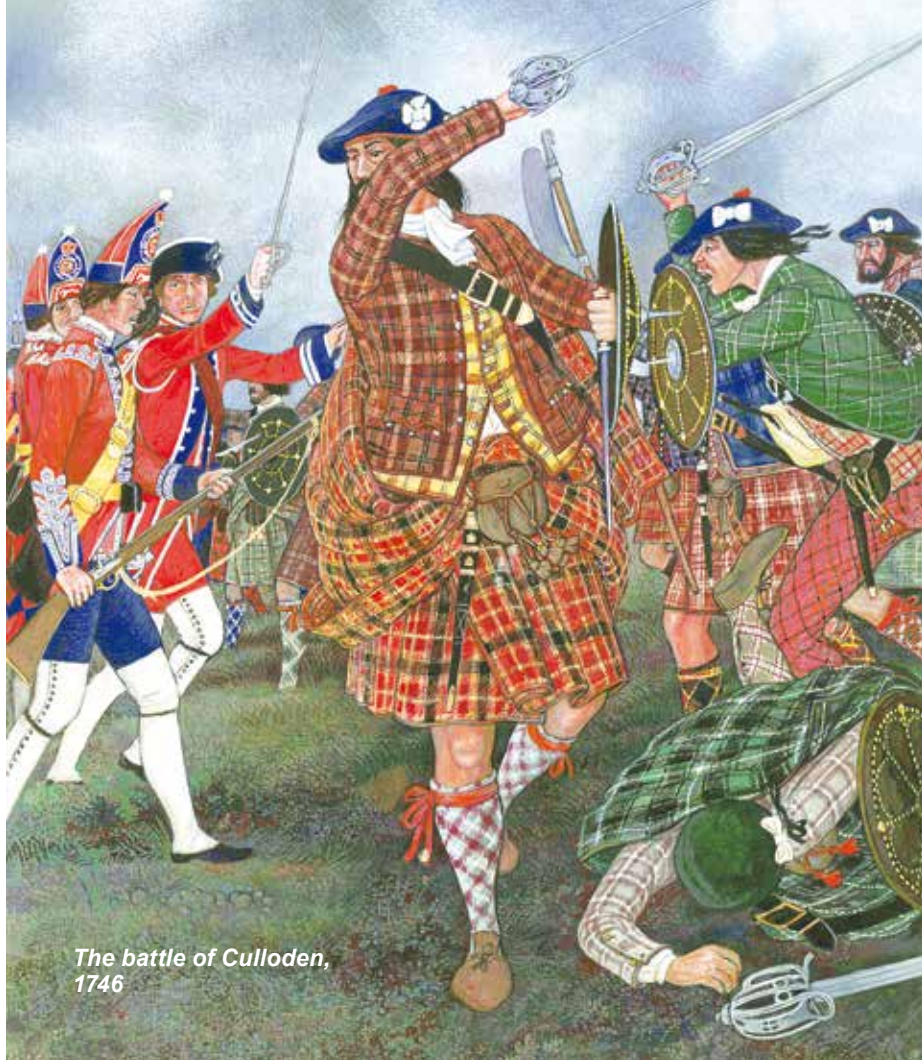
Ligeledes hjalp Højberg altid gerne med at illustrere andres artikler til Chakoten, som derved fik et betragteligt løft både kvalitetsmæssigt og visuelt.

Når man gennemgår Højbergs produktion af uniformsplancher, bliver man hurtigt klar over hans præferencer. Op mod 70 % af uniformsplancherne er ryttere, hvor fokus i særdeleshed er på hestene. Ca. 45 % af alle hans plancher er med uniformer fra Danmark. Knap 30 % er franske uniformer fra især Napoleonstiden, og endelig er ca. 15 % fra Storbritannien, hvor især skotterne dominerer. Her er fokus på The Highlanders, The Jacobite Rebellions og slaget ved Culloden Moor 1746. Det efterlader 10 % til omkring 10 yderligere lande.

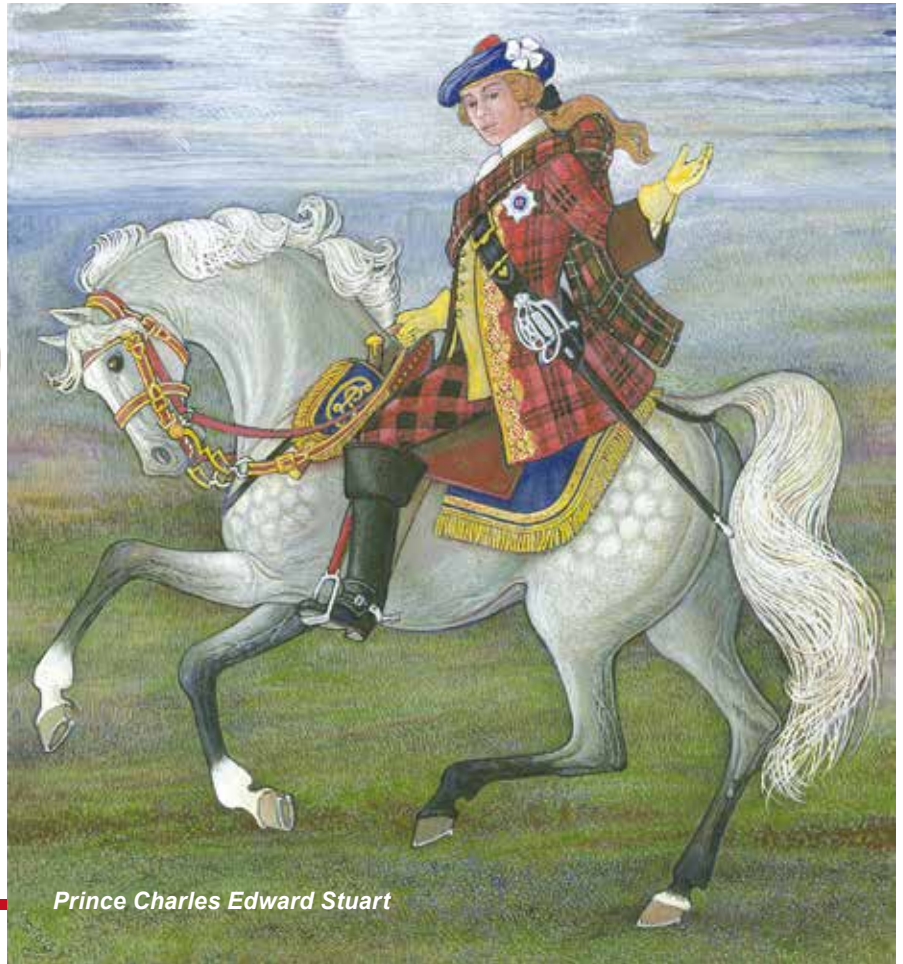
Et andet område, hvor Højbergs planchesamling adskiller sig fra andre lignende samlinger, er, at den også indeholder kongelige, såvel danske som udenlandske, samt hærførere bl.a. i form af franske marskaller. Endelig har samlingen en tidsmæssig spændvidde på over tre århundreder.

Ud over fremstillingen af uniformsplancher var Højberg tillige meget anerkendt for sin store venlighed og beredvillighed til at hjælpe yngre medlemmer med uniformshistorie, som jo afgjort ofte kræver en meget specialiseret og detaljeret viden opsamlet gennem mange år. Og det havde Højberg jo så afgjort i særlig grad, når det gjaldt heste, da han jo næsten var født husar.

Heste og uniformer var dog ikke hele Højbergs interesse. Hans store viden favnede bredt. Ikke mindst når man kom ind på romersk historie og religionshistorie. Han var et rigt sammensat og facetteret menneske med mange talenter og altid parat til at hjælpe andre. En samtale med Højberg kunne være en speciel oplevelse, for når man spurgte ham om et eller andet, fik man ofte ikke umiddelbart noget svar. Man tænkte, at han måske var lidt døv, eller måske små-senil. Men nej, han havde hørt det hele, og efter lidt tid kom svaret. Måske havde han blot taget sig en lille tur ind i fantasiens verden, ridende på en af sine "svævende heste". ■

Highlander,
1745

Prince Charles Edward Stuart

Danish Design by Marianne Sass Petersen

New **Sword** Stand

Se www.SwordStand.dk for udvalg og yderligere information

www.SwordStand.dk

order@swordstand.dk · +45 40 11 81 07 · Denmark

Stærkodder 1 kamp
(ved Louis Moe).

Gamle krigere dør ikke, de svinder bare hen

Mytens Starkad er en fascinerende skikkelse, som afspejler den gamle soldats paradoks. Hans færdigheder i kamp gjorde ham uovervindelig og afskar ham for en spektakulær død på slagmarken, hvorfor han siden lider den tort at nå en besværlig alderdom.

Af Jens Kristian Boll

Få af den nordiske sagnverdens krigerskikkelser er så fascinerende som krigerskjalden Starkad eller Stærkodder. Den Starkad, vi møder i sagn og overlevering, er på samme tid indbegrebet af det oldnordiske helteideal og samme ideals komplette modsigelse: I en tid, hvor helte er smukke, gavmilde og dør unge, ligesom troskab er den højeste af alle dyder, så er Starkad arret og forhugget, grisk efter gods og opnår en høj, omend uønsket alderdom, da han nærmest er umulig at slå ihjel, og tre gange svigter han sin troskabsbed: Alvorligt er det, at han flygter fra det slag, hvor hans konge Regnald falder,

og ufatteligt er det, at han i de to andre tilfælde for egen vindings skyld dræber sin konge, henholdsvis Vikar og Ole!

I overleveringerne rangerer Starkad mellem at være Nordens ypperste helt og et jætteeagtigt uhyre, hvem de rigtige helte må overvinde og ydmyge. Således fremviste domkirken i Lund en mammuttand som den tand, som sagnhelten Helge Hundingsbane slog ud på Starkad, da han satte ham på plads. Jeg har i en artikel i Religionsvidenskabeligt Tidsskrift fremsat den teori, at ligesom den typiske helt afspejlede Odins rolle som den sejrige og gavmilde gudekonge i Valhal, så afspejlede Starkad Odins anden og frygtede side som dødsguden, der ikke skyede noget middel for at volde strid, så han fik mange krigere til Valhal, der var dødsriget for alle, der faldt i kamp.

Odin svigtede derfor ofte sine favoritter og lod dem lide nederlag på slagmarken. Mange hyldest- og mindekvad over faldne fyrster beskriver derfor, hvordan afdøde ankommer til Valhal under udtalt protest over sin skæbne, hvorfor Odin må byde velkommen med gode ord og god drik for at genoprette den gode stemning.

Starkad synes at afspejle Odins "farli-

ge" side og er i hvert fald uovertruffen, når det gælder om at sende mange faldne til Valhal, hvad enten han selv dræber dem, eller de finder deres død i de fejder, som hans handlinger udløser. Muligvis bygger Starkadskikkelsen på overleveringer om krigerselskaber, hvis medlemmer havde viet deres liv til Odins tjeneste og efter bedste evne søgte at leve op til hans eksempel, hvorfor de ligesom guden var beundrede og frygtede?

Det er interessant, at der faktisk optræder en Starcedius, hvis skæbne på visse områder kan minde om Starkads, i det 5. århundredes Italien, i goterkongen Teodoric den Stores rige. At fortællere skulle have overflyttet historier om en norditaliensk vestgoterkriger til Skandinavien eller slået to personer sammen, synes ikke umuligt: I Folkevandringstiden og den tidlige middelalder var dynastier og kongeriger ofte kortvarige og yderst mobile, hvorfor såvel sande beretninger som gode historier om rigers og kongers opkomst og undergang kunne vandre Europa rundt og blive fortolkede og omtolkede undervejs.

Datidens fortællere og krønikeskribere byggede på en anden historieopfattelse

end vores. Deres mål var at fremlægge historien sådan, at den afspejlede den verdensorden, der lå bag, hvad enten den så styredes af asaguder eller Hvide Krist. Ingen god fortæller nærrede betænkeligheder ved at indflette gode historier og historiske og mytiske personer i sit værk og gøre tildragelser og skikkelser fra andre lande og tider til en del af sin fortælling.

Når der således er adskillige ligheder mellem sagnene om Skjoldungerne i Lejre og visse tronstridigheder i det kortvarige germaniske herulerige i Mellemeuropa, er det sandsynligt, at Lejrekronikens forfatter har flyttet herulerhistorien til Lejre, som dermed fik lagt endnu en god fortælling til sin sikkert allerede dengang store fortid. Skulle læseren finde, at de gamle fortællere og kronikører var lige så initiativrige som de to svindlere, vi skal møde i næste afsnit, må man erindre sig, at de gamle berettere havde et andet historiesyn og dermed en noblere hensigt med deres lån.

Mellem legenden og historien (og to durkdrevne platugler)

Inden man identificerer Starkad med Starcadius, bør man slå koldt vand i blodet og huske, at selv om det er lyk-

kedes at føre skikkelser fra legendernes verden over i historien, så gør man klogt i at tøjle sin begejstring, hvis det ser for fantastisk ud.

Såvel i militærhistorien som i al anden historie er det enhver forskers drøm at finde dokumenter, der placerer skikkelser fra sagnet og myternes verden solidt i historien. Bedst er det det tilsyneladende lykkedes for kinesisk arkæologi, hvor arkæologer, der fulgte anvisningerne i de kinesiske rigsannaler, fandt byer fra Xia-dynastiet (2000-1600 f.Kr.), der nu vandrer fra legendernes til historien verden, ja man har måske sågar fundet spor af den mytiske oversvømmelse, som sagnhelten Yü med held bekæmpede, hvad der kvalificerede ham til kejsertronen¹. Da Xia-dynastiet og dets afløser Shang og dets efterfølger Chou var yderst krigeriske, er kinesisk militærhistorie også betydeligt udvidet tilbage i tiden

Tydningen af mayasproget og dermed de mellemamerikanske håndskrifter har udvidet vor viden om præcolumbiansk militærhistorie, da mixtekernes effektive og frygtede krigerkonge 8-Hjort-Jaguarklo (1063-1115) nu er blevet en historisk person². Derimod strides de lærde indædt om, hvorvidt lokaliteter og personer i de hittitiske

rigsarkivalier hentyder til Den trojanske Krig, kong Priamos og prins Paris og personer fra græsk sagnhistorie, ligesom en vis R. Hood hidtil har undraget sig alle forsøg på at opspore ham i engelske arkivalier fra tidlig middelalder.

Den, der søger at opspore ukendt historisk materiale, bør som nævnt ovenfor træde med varsomhed, da direkte falsknerier og ønsketænkning har ført til barokke situationer:

Man ved utroligt lidt om William Shakespeares liv. I 1792 blev der tilsyneladende rådet bod på denne mangel, da den energiske shakespeareentusiast, kobberstikker og antikvitetshandler Samuel Ireland (1740-1800) kom i besiddelse af hidtil ukendte Shakespeare-dokumenter, som kastede lys over de dunkle punkter af digterens liv. Disse levn blev skaffet til veje af Irelands unge søn William Henry Ireland (1777-1835), der hævdede at få dem gennem en rig gentleman, der insisterede på at bevare sin anonymitet og blot navngav sig M.H. Den endegyldige sensation indtraf 1792, hvor to hidtil ukendte historiske skuespil Vortigern & Rowena og Henrik II dukkede op. En opførelse af det første stykke på Drury Lane i 1795 endte i skandale, da publikum ikke fandt, at Shakespeare levede op til sin vante standard, og den unge Ireland måtte gå til bekendelse: Den rige samler M.H. eksisterede ikke, den unge Ireland havde selv fremstillet alle Shakespeare-dokumenterne, herunder også de to skuespil, som en practical joke, der havde taget magten fra ham.

En om muligt endnu mere grotesk sag indtraf i Frankrig, hvor matematikprofessor Michel Chaslet (1793-1880) på få år samlede sig en enestående samling af historiske breve, i alt 27345, som han erhvervede gennem den enfoldige notar Vrain-Denis Lucas, der var mellemmand for den ekcentriske og forarmede grev Boisjourdain, hvis samling omfattede breve og andre dokumenter fra hovedparten af historiens store. Militærhistorien ville have nydt godt af at kunne granske hidtil ukendte breve fra militærpersoner som Ludvig XIV, Ludvig XIII, Richielean, Karl V., Frans I, Cervantes, Jeanne d'Arc, Hugo Capet, Karl den Store, Klodevig, Muhammed, Attila, Pontius Pilatus, Cæsar, Pompeius, Alexander den Store, Hieron for slet ikke at tale om militærteknikere som Leonardo da Vinci og Arkimedes. At de alle udtrykte sig på et lidt gammeldags, men nydeligt fransk affandt Chaslet sig med, da de ældre tekster vel på et eller andet tidspunkt var blevet oversat til fransk, formodentlig i det klosterbibliotek, hvor originalerne var blevet afskrevet. Desværre revnede ▶

5. Vi skiltes, og da de andre drog til Kongsgaarden, lagde jeg mig under et lille Træ for at sove. Jeg vaagnede ved, at en kæmpestor Kriger prikede til mig med sit Spyd. Træet var vokset godt i Mellemtiden. Han præsenterede sig som Stærkodder.

6. Han fortalte om en lang Rejse, han var kommet hjem fra. Helt oppe fra det nordligste Sverige, hvor han havde besøgt en Masse Konger, nemlig Harald Harvetand, Harald Haltetand, Harald Hugtand, Harald Huletand og den danske Kong Harald Hildetand, som var en stor Kriger.

8. Han havde oplevet de mærkeligste Eventyr. Han havde kæmpet både med Kæmpe drager, Jætter, enorme Hulebjørne, Stigangsmænd, Trolde og Valkyrier og havde besejret dem alle i Kæmpe, hvor den ene var mere haard end den anden. Jeg syntes, at det lod fantastisk, ja, som om det kunde være Peter Freuchen, der fortalte. Pludselig udbød Stærkodder: „Kom, lad os fælde den Drage, jeg hørte i Krattet“.

Stærkodder dukker også op i Carl-tegneren Holger Philipsens fortsatte serie om Dan Frisks drømmerejse gennem Danmarks sagntid. Dan Frisk og Philipsen stiller sig vist lidt skeptiske til Stærkodders beretning om egne heltegerninger.

Gamle krigere dør ikke, de svinder bare hen

ballonen i 1869 da Chaslet af frygt for, at Vrain-Denis Lucas skulle sælge samlingen til udlandet fik politiet til at arrestere ham, hvorefter det viste sig, at Lucas havde opfundet grev Boisjournain og selv skrevet samtlige dokumenter, ofte 2-4 om dagen.

Det er påfaldende, at såvel gamle Irland som Chaslet forsvarede deres klenodiers ægthed med, at Irland jr. og Lucas var for dumme til at kunne begå sådanne forfalskninger end-sige narre så drevne kendere som Irland sr. og Chaslet³.

Også naturen kan spille videnskaben et puds. Indtil midten af det 19. århundrede mente mange oldgranskere, at naturlige klippespaltninger ved Runamo i Sydsverige var en detaljeret runeindskrift, der var indhugget af den danske kong Harald Hildetand umiddelbart før slaget ved Brävalla, og at flere af de mest navnkundige deltagere i slaget faktisk var nævnt ved navn, hvad der endegyldigt måtte flytte Brävalla fra legenderne til militærhistorien. Ja man mente at kunne se, at indskriften var holdt i det gamle Starkad-versemål, og det burde jo borge for ægtheden, da Starkad som bekendt deltog i slaget, ganske vist for Haralds modstander kong Ring.

Bevæbnet med sådanne advarsler kan vi se nærmere på, om der kan være noget, der ligner en historisk kerne bag den berømte/berygtede Starkad.

Afsked i nåde, men uden pension

I 476 ophørte Romerriget, da germanerhøvdingen Odovaker (Adowokl) (433-493) afsatte den mindreårige kejser Romulus Augustus (461-511)⁴, formodentlig efter aftale med den østromerske kejser Zeno, som blev ubehageligt overrasket, da Odovaker forsøgte at udråbe sig selv til romersk kejser, hvad der dog ikke vandt større opbakning. Advaret om Odovakers ambitioner sendte den østromerske kejser ham germanerfyrsten Theodorik (454-526) på halsen, og efter flere kampe besluttede Odovaker og Teodorik at dele magten og Italien mellem sig. Ved fredsbanketten udbragte Theodorik en skål for de nye tider, hvad hans mænd tog som tegn til at hugge Odovaker og hans ledende medarbejdere ned, hvorefter Theodorik var eneher-sker over Italien. Theodorik den Store herskede i mange år, ikke mindst fordi han formåede at bevare og bruge det romerske embedsværk under ledelse af sin sekretær og førsteminister Cassiodor

Hadbarderne Stærkodder pacificerer danernes skattenægtere (Orla Klausens streg)

(485-585). Cassiodor⁵ efterlod sig en omfattende brevsamling, der bl.a. rummer kongens dekretter, breve og afgørelser, herunder brevet til den ansete kriger Starcedius (brev nr.36, 5. bog):

Theodorik til Starcedius, vir sublimis "Du fortæller, at din krop er udmattet af de stadige anstrengelser og derfor ikke længere kan udholde strabadserne på vore berømmelige felttog, hvorfor du beder om at blive fritaget for yderligere militærtjeneste.

Vi opfylder din bøn, men inddrager dit donatio, da det ikke er passende, at du nyder arbejderens brød i lediggang. Vi lover dig beskyttelse mod dine fjenders rænker, og ingen skal få lov at kalde dig desertør, da du ikke er det."

You tell us that your body, wearied out with continual labour, is no longer equal to the fatigues of our glorious campaigns, and you therefore ask to be released from the necessity of further military service. We grant your request, but stop your donative; because it is not right that you should consume the labourer's bread in idleness. We shall extend to you our protection from the snares of your adversaries, and allow no one to call you a deserter, since you are not one[403].'

[Footnote 403: This is perhaps a specimen of the 'honesta missio' of which

we read in the Theodosian Code xii. 1.43,45.]

Forskerne er uenige om, hvad en donatio har bestået af, men enes om, at det har været en form for fast betaling til en kriger i kongens tjeneste og at den var betinget af aktiv tjeneste. Militærhistorisk antyder donatio-systemet en videreudvikling af det gamle system, hvor kongen belønnede krigerne med det bytte, der erhvervedes i kamp, åbenbart har kongen nu fået faste og regelmæssige indtægter, der gør det muligt at aflønne en stående hær frem for at ture rundt med en horde plyndrende krigere, der er trofaste så længe, der er indbringende plyndringsobjekter.

Selv uden donatio lader Starcedius til at have været en mand af en vis position, da der er fjender, som har interesse i at skade ham, åbenbart mere ved list end ved kamp, hvorfor kongen tilsiger ham fortsat støtte og afviser enhver tanke om, at Starcedius skulle have brudt end-sige svigtet sit troskabsforhold.

Fra myte til historie

Lad os nu vende tilbage til Starkad-skikkel-sen og se den funktion og betydning, han fik i norrøn digtning og senere national selvforståelse. Ifølge oldgranskeren Axel Olrik møder vi prototypen på Starkad i den navnløse gamle kriger, der i Beowulfkvadet effektivt forhin-

drer hadbarderfyrsten Ingelds ægteskab med danerprinsessen Freawaru og den påtænkte forsoning mellem daner og hadbarder ved i kvad at minde værterne om deres pligt til at hævne faldne frænder på de danske gæster, som har begået den taktløshed at møde op bærende de faldne våben, hvorefter den store kamp bryder ud i selve gildesalen, og det er sket med freden og bryllupsplanerne.

Den navnløse kriger minder på den ene side værterne om, hvordan de bør opføre sig, men er på den anden side et kaoselement, da hans bitre ord frister hadbarderne til at bryde den fredspligt, der hersker under gildet og endegyldigt slippe krigen løs. Er der tale om en Odinskriger, så følger den navnløse gamle Odins eksempl, da Odin i de gamle sagn ofte viser sig forklædt som en gammel kriger ved fyrsternes gilder for at ytre sig eller foretage sig handlinger, der sætter splid og krig mellem dem. Er man opsat på at finde ligheder mellem Starcedius og Starkad, kan man bide mærke i, at Teodoric indledte sit eneherredømme ved at give forsoningsfesten med Odoaker en noget brat afslutning⁶.

De populære eventyrsagaer også kaldet fornaldersagaer eller lyvesagaer⁷ forklarer Starkads normbrud med hans forbindelse til jætterne, som er kaosuhyrer. Starkads farfar var den ottearmede jætte Starkad Aludreng, der gjorde verden usikker med drab og voldtægt, indtil Thor dræbte ham, og sønnen Storverk, der var resultatet af slig aktivitet, fortsatte i sin fars fodspor, indtil han blev dræbt af ophidsede og ufrivillige svogre. Storverks søn Starkad havde som barn seks arme, indtil Thor ruskede de fire af ham, og allerede som 12-årig var han fuldt udviklet og en frygtet kriger. Som voksen dræbte han sin konge og fostbror Vikar, der havde lovet at lade sig ofre til Odin, men ville snyde Odin

med et skinofter, hvor kongen vel skulle hænges, men med et bånd af kalvetarme og ved en spinkel kvist og stødes ikke med et spyd, men med en let kæp, og for en sikkerheds skyld skulle Starkad lægge rebet om hans hals og føre ”spyddet”. Guden Odin havde lagt råd op med Starkad, så da ofringen blev gennemført, blev tarmene til et solidt kvælende reb, kvisten til en højtsiddende gren og kæppen til et dræbende spyd. Selv om Vikars død skyldtes Odins trolddom, mente mange, at Starkad ikke var helt uvidende endsige skyldfri, hvorfor han valgte at fortrække. Flere religionshistorikere ser i Vikarberetningen en beskrivelse af en optagelsesceremoni, hvor medlemmer af Odins krigerselskaber gennemgik en symbolsk død, der mindede om det selvofter, Odin foretog for at skaffe sig indsigt i runemagi, der også var en i vikingernes øjne yderst effektiv kampmagi. Med den rette magiske viden kunne man gøre sine egne våben stærkere og gøre modstandernes våben ubrugeligt.

Den mest udførlige skildring af Starkad har vi i Saxo Grammaticus: Gesta Danorum, hvor kæmpen dominerer 4.-6. bog og næst efter biskop Absalon er den person i hele værket, der får mest omtale. Saxoas udgangspunkt har formentlig været et sagn om de kampe i det 5. århundrede mellem hadbarderne, som Starkad tilhører, og danerne, som antydes i Beowulfkvadet. Saxo ændrer sagnets oprindelige rollefordeling, så de nu ukendte hadbarder bliver danskere, mens danerne bliver de svigefulde saksere, og konflikten afspejler Saxos samtidts politisk-kulturelle modsætning mellem dansk og tysk, ligesom centralscenen, hvor Starkad ved sine kvad forvandler gildet i kongshallen til en massakre omtolkes fra en kaos-handling til en heltegerning, hvor Starkad frelser land og rige fra de fremmede.

Saxo undskylder også Starkads flugt og kongedrab med, at Gud dermed ville vise Starkad og verden, at selv den ypperste helt ikke er uden fejl. Saxo beskriver Starkads liv, fra han træder i kong Frodes tjeneste, til han dør. Starkad optræder hos Saxo som en gammel mand, som i ord og gerning forsvarer de ældre tiders helteideal mod en blodsøden samtids, centreret i kong Frodes nydelsessyge søn Ingjald.

Hele 3 gange lader Saxo Starkad træde i aktion for at kalde Ingjald tilbage til pligtens vej: Første gang er, da Ingjalds søster Helga er sunket så dybt at hun har forelsket sig i en lavættet, men velhavende guldsmed, som overøser hende med gaver. Starkad dukker op for at give guldsmeden lejlighed til at vise, om han er et mandfolk, der også tør slås for prinsessen. Guldsmeden flygter i panik, hvorfor Starkad nøjes med at hugge bagdelen (og muligvis mere) af ham i forbifarten og tager afsted igen efter at have opfordret prinsessen til at se sig bedre for i fremtiden.

Anden gang optræder Starkad, da prinsesse Helga har forlovet sig med den tapre norske prins Helge, som den forsmåede bejler Angantyr har udfordret til holmgang mod Angantyr og dennes 11 brødre, dog må Helge da godt tage en hjælper med. Starkad sikrer, brylluppet gennemføres uden forstyrrelse, men vågner tidligt på kampdagen og frem for at vække Helge går han selv ud til holmgangen, hvor han trods en voldsom snestorm fordriver ventetiden med at lægge koften og loppe sig⁸. Da fjenden ankommer, tilbyder Starkad at møde dem alle 12 på en gang og gør det af med hele dusinet, omend han bliver så forhugget, at en tililende bonde må binde ham sammen med vidjer som en tønde. Tilbage i kongsgården er Starkad ▶

Stærkodder som barn, de er nu kære i den alder

Stærkodder kan altid sætte fut i værten

Stærkodder som dørvogter

Stærkodder bider i græsset

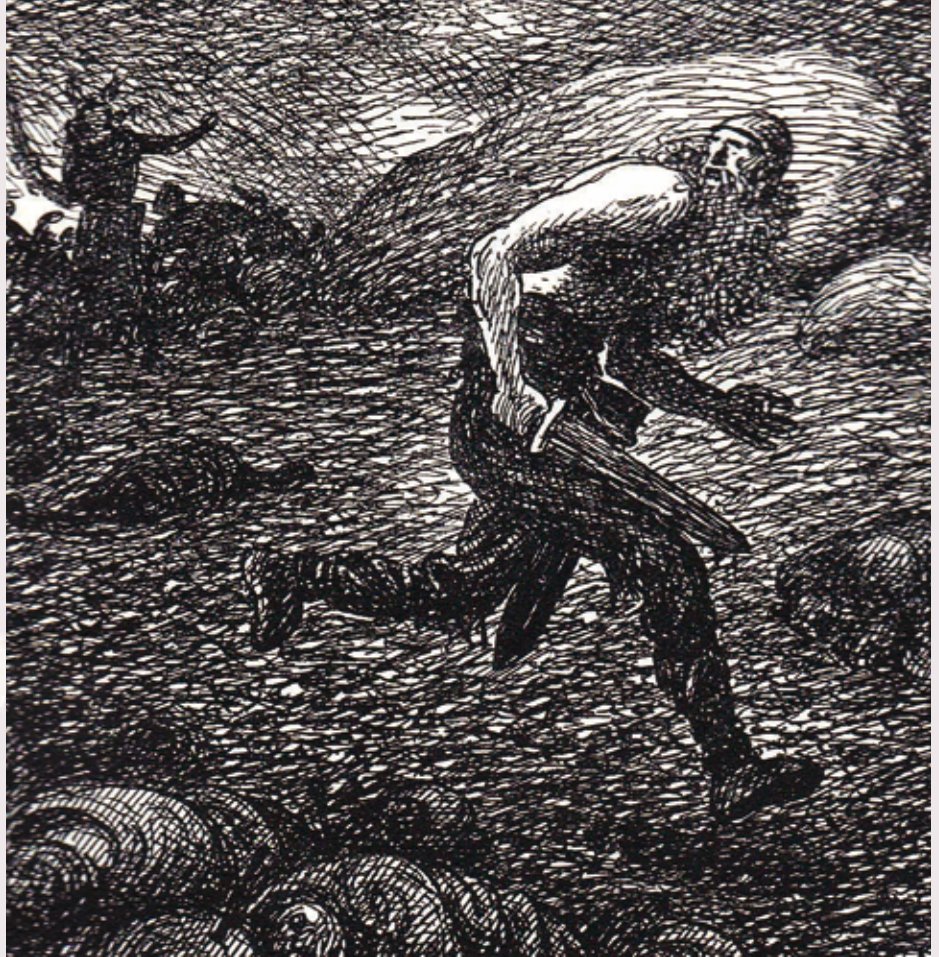
Gamle krigere dør ikke, de svinder bare hen

kommet så meget til hæfterne, at han i irritation over, at Helge udeblev, sparker døren ind, men Helge klarer frisag ved at give Starkad et forsvarligt sværdhug i panden. Glad over, at prinsessen denne gang har fundet sig en mand af den rette støbning, drager Starkad videre til nye bedrifter.

Siden erfarer Starkad, at kong Ingjald i stedet for at føre krig foretrækker bordets glæder, og at han i stedet for at hævne sin far kong Frode har sluttet forlig med sin fars banemands sønner, giftet sig med deres søster og givet dem høje poster ved hoffet. Forbitret tager Starkad til kongsgården, hvor han gammel og iført slidte klæder hånes groft af de velklædte hoffolk, men tvinger sig adgang til højborgs og istemmer et manende kvad, der kalder Ingjald til besindelse, så han skyder maden til side og hugger sine svogre ned og genindfører god gammel skik.

Hos Saxo bliver Starkad en udlevet gammel mand, der fører sig frem med to svære stokke, dels til at støtte sig til, og dels til at slå panden ind på enhver, der ikke viser ham passende ærbødighed, idet han på den måde kan dræbe spotterne to ad gangen. Da Starkad foretrækker at dø våbendøden frem for en æreløs strådød, overtaler han den unge kriger Hader, hvis far han har dræbt ved en tidligere lejlighed, til at hugge hans hoved af med Starkads eget sværd, og Starkad lægger til, at formår Hader at springe mellem Starkads hoved og krop, inden de rammer jorden, da vil han blive usårlig og uovervindelig. Hader imødekommer hans anmodning, men aner, lumskeri og undlader klogeligt springet, for Starkads hensigt er, at den faldende krop skulle knuse Hader under sig. Da Starkads hoved ser, at Hader har gennemskuet ham, bliver kæmpen så bister, at han bider i græsset og river flere græstørv op.

Saxos tydelige sympati for Starkad kan skyldes, at Saxo som Absalons gamle hirdmand og krønikeskriver har identificeret sig med den gamle kriger, som nutiden ikke viser passende ærbødighed, og at Saxo gik ind for de gamle enkle sæder. Saxo kunne føle sig provokeret af, at kong Valdemar den Store havde sluttet forlig og forbund med sin far Knud Lavards morder Magnus' søn Knud, ægtet dennes søster og efter Knuds død ved blodgildet i Roskilde givet Knuds familie fremtrædende poster ved hoffet i stedet for at føre blodfejde mod dem.

Stærkodder på flugt. Det er højst usædvanligt, men valkyrien Vebjörg er nu engang Vebjörg.

Det 18. og 19. århundredes digtere overtager Saxos vægtning og vurdering af Starkad-historien. 1785 udsender den rationalistiske digter Chr. Pram sit epos "Stærkodder" under indtryk af debatten om indfødsretten og frygten for tysk kulturel og politisk indflydelse. Starkad soner sin misgerning ved at frelse Helga, Ingjald og Danmark fra tysk omklamring og sikrer Danmarks fremtid ved at hente guden Skirners sværd, guden Frejs snekke Skibladner og vand fra Mimers brønd, så landet hverken vil savne krigslykke, velstand eller visdom.

1811 udsender Oehlenschlaeger tragedien Stærkodder, hvor Starkad i skræromantikens ånd gøres til en tragisk helt martret af samvittighedsnag og fordømt af guderne til altid at være sejrriig i kamp, så han vil dø strå døden og ende i Hel. Starkad har uden held søgt døden i kamp, bl.a. i hunnerkongen Attilas' tjeneste, og vundet den største hæder, men ved, at han er forbandet og udstødt, da han jo ikke falder i kamp. Tilbage i Danmark besejrer han såvel sine i egne som Danmarks indre dæmoner og sætter den rette konge på tronen, hvorefter denne i taknemmelighed møder ham i den tvekamp, hvor Starkad glad falder og går til Valhal som Danmarks nye værneånd. En værneånd af Starkads kaliber havde ikke været at foragte i 1811 og årene, der fulgte.

Det turde være selvindlysende, at Grundtvig i sin oversættelse af Saks

Danesaga (1813-23) identificerer sig med Starkad, hvad ikke mindst Grundtvigs genskabelse af Starkads kvad vidner om.

Det 20. århundredes fortolkere har en mere distanceret holdning til Starkadskikkelsen, Louis Moe gør ham i sin billeddigtning Valkyrien (1931) til "en ond kæmpe berygtet i hele Norden". Starkads meningsløse drab på drengen Harald provokerer dennes kæreste Vebjörg til at vi sit liv til kamp og blodrus, indtil hun ved Bråvalla endegyldigt kan ydmyge Stærkodder i kamp for i hævnens og triumfens stund at blive forfremmet til valkyrie i Valhal, da hun dræbes af en vildfarende pil.

I 1983 blev Starkad vækket til nye bedrifter med Henning Kures, Per Sanderhages og Orla Klausens tegneserienytolkning af Skjoldunge-sagaen, hvor historien føres tilbage til krigen mellem hadbarderne og danerne, idet hadbarderne har besat Lejre og undertrykker danerne: Starkad er her den uovervindelige hadbarder kæmpe, en veritabel mordmaskine, der dog ikke er uden æreskodeks og har sin egen barske humor, når han massakrerer danerne, mens han på kong Frodes vegne søger at finde ud af, hvor danernes modstandsbevægelse har skjult de to "forbandede snothvalpe Roar og Helge". Desværre nåede denne spændende serie aldrig ud over det første bind, så vi får desværre næppe at vide, hvordan kampene mellem

daner og hadbarder denne gang tænkes at forløbe.

Starkad, Starcedius eller dem begge?

At identificere Starcedius med Starkad er ikke ufarligt. Starcedius var tydeligt en historisk person i Norditalien, mens den nordiske Starkad har sit udspring i danske sagn om kampe mellem danerne og hadbarderne, som dog udmærket kan bygge på konkrete krige. Dog var det ikke ukendt, at gode historier i folkevandringstiden vandrede og blev flyttet til nye områder. Der er en del påfaldende ligheder mellem Starcedius og Starkad: begge er store krigere og ældre herrer, som klager over deres fysiske forfald, måske Starcedius har været til stede eller ligefrem spillet en rolle ved Teodorics blodgilde, ligesom Starkad æggede Ingjald til at dræbe sine gæster? Starcedius har brug for kongens beskyttelse mod sine fjenders anslag, at Starkad havde fjender, turde være indlysende, dog nåede de aldrig at leve så længe, at de fik held med slige anslag.

Man må selv afgøre, om Teodorics Starkad er opkaldt efter en allerede nordeuropæisk mytisk sagnkæmpe, eller træk fra den historiske Starcedius er blevet brugt i nordiske sagn, når man skulle finde et kendt navn? Eller måske to selvstændige store krigshelte en norditaliensk vestgoter og en hadbarder Odinskriger er slået sammen til en og samme mand? At kronikører gerne hentede skikkelser og gode historier ind fra andre mytekredse var velkendt, især da riger og folkeslag gerne flyttede sig og tog deres gode historier med sig. Hvorom alting er, så blev Starkad åbenbart tidligt et velkendt myteikon, hvis historie havde den for myteikoner heldige egenskab, at den dygtige fortolker kunne lægge den betydning i den, som han havde brug for.

Stærkodder/Starkad i Valhal fra "The mighty Thor". Amerikansk superhelteblad fra forlaget Marvel.

Således vokser Starkad fra den gamle hadbarderkriger, som kalder til kamp og drab på danskerne og spolerer gildet til den skræmmende halvjette Odins medsamsvorne for hos Saxo, Pram og Oehlenschlaeger at blive Danmarks trofaste ven og hjælper i nøden og hurtligt i vor tid igen at stå som den hårdtslående hadbarderkriger.

Mytens Starkad er en fascinerende skikkelse, som afspejler den gamle soldats paradoks: hans færdigheder i kamp gjorde ham uovervindelig og afskar ham for en spektakulær død på slagmarken, hvorfor han siden lider den tort at nå en besværlig alderdom, hvor han har overlevet sin berømmelse og oplever tilsidesættelse og forglemmelse. ■

Noter:

1. Yu er det kinesiske modstykke til Noa med den forskel, at hvor Noa bygger en ark, så imødegår Yu problemerne ved at organisere dæmnings- og dræningsarbejder, som redder Kina.
2. 8 Hjørt Jaguarklo tilhørte en sidelinje af herskerhuset, men en række betimelige dødsfald sikrede ham tronen. I præcolumbiansk militærstrategi var målet ikke at dræbe modstanderne på slagmarken, men fange dem for at ydmyge og ofre dem ved spektakulære offentlige ceremonier, da fyrsteslægternes blod var særligt værdsat af guderne. 8 Hjørt Jaguarklo sikrede, at de rivaliserende herskerhuse endte på offerstenen, men lod sin hovedmodstanders yngste mindreårige søn 4 Storm leve som advarende eksempel og fortsat leverandør af fyrstebloed ved ikke-dødbringende blodofre. Prinsen overlevede, blev siden leder af den modstandsbevægelse, der sikrede, at 8 Hjørt Jaguarklo selv endte på offerstenen, og grundlagde et mere stabilt dynasti.
3. Det er betegnende, at Chaslet ikke studeede spor over at modtage dokumenter underskrevet med Karl den Store. Gad vide, hvad der var sket, hvis Lucas også havde forsynet ham med breve underskrevet af kongerne Karl den Skaldede, Karl den Tykke og Karl den Enfoldige?
4. Kildemateriale antyder, at Romulus Augustus, der gik i kirkens tjeneste, levede mange år, da såvel Odovaker som dennes banemand og efterfølger Teodorik regelmæssigt har udbetalt fratrædelsespenge/pension til ham.
5. Cassiodor opnåede en alder, der var højst usædvanlig for fremtrædende mænd og døde lige så usædvanligt en fredelig død.
6. Det lod dog ikke til at være noget enestående fænomen, at påtænkte forsoningsgilder endte i almindelig blodsudgydelse.
7. Med betegnelser som lyvesaga, fornaldersaga og eventyr-saga antydede sagafortællerne, at de ikke nødvendigvis garanterede for pålideligheden af deres beretning. Flere religionshistorikere mener, at Vikars "skinofring" kan afspejle et optagelsesritual til jernalderens og vikingetidens krigerselskaber, hvor kandidaten viede sig selv til Odin.
8. Saxo navngiver den kong Frode, som Starkad tjente og hævdede som Frode Ejegod, hvorved Saxo formentlig har dubleret Frode Fredegod for at få kronologien til at passe. Nogle forskere mener, at Starkads Frode snarere har været hadbarderkongen Frode far til Beowulfkvadets Ingeld, som Saxo på sin side gør til den danske konge, der "gav sin broder ulivssår" for selv at få magten og siden uden held søgte at myrde sine nevøer Roar og Helge.
9. Oehlenschlaeger er blandt de meget få, der har omtaler Attila positivt, måske Oehlenschlaeger så ham i lyset af Danmarks allierede Napoleon?

Litteratur

- Bjowulf, sangen om (v. Andreas Haarder) København 1984
Boll, Jens Kristian: Starkad og Egil Skallagrímsson som Odins-helte, Religionsvidenskabeligt Tidsskrift nr. 9, 1986
Bæksted, Anders: Guder og helte i nord, Politikens forlag 1972
Davidson, H.R.E.: Nordens guder og myter, Haases facitbøger nr. 23, København 1967
Debaîne-Francfort, Corinne: The search for ancient China, Thames and Hudson 2010
Hemmingsen, Lars: Behind Beowulf - a new theory of the historical background of the poem, Unifol årsberetning 1988, Institut for Folkloristik, København 1989
Kjems, Rud: Runamo, skriften der kom og gik, Hikuu 2006
Klüver, Reymer: Karriere eines Killers, Geopoche nr. 15, 2006
Meulengracht Sørensen, Preben: Saga og samfund, Berlingske Leksikonbibliotek 116, København 1977
Munthe, Wilhelm: Litterære falsknerier, Oslo 1943
Oirik, Axel: Danske Heltesagn 1-2, København 1901
Saxo Grammaticus: Danmarks Riges Krønike (v. Nikolaj Frederik Severin Grundtvig), København 1924

Siden sidst ...

Den Amerikanske Borgerkrig

Det var da også lige, at der på Rødovregaard var plads til alle, da Martin Davidsen den 6. september førte os igennem hovedlinjerne i den store skelsættende krig! På forståelsen hjælper det jo at se samtidige håndvåben håndteret, og heller ikke her skuffede Martin os. Medbragt var en original riffel og et par nyere kopier, og så var der egne uniformskopier; endelig deltog der reenactere.

Ud fra sine mangeårige studier i krigen stillede Martin spørgsmålet, om sydsiden kunne have vundet med sine 9 mio. indbyggere (hvoraf halvdelen slaver) over for de 30. mio. Tabene blev betydelige med ialt 620.000 faldne. I gennemsnit blev det til 30% faldne i hvert regiment, hvoraf talrige var under 18 år. Specielt opsigtsvækkende er det, når som eksempel et Massachusetts regiment udmarcherer med 1.080 mand og efter Gettysburg mønstrer kun 8.

Frapperende er distancen mellem teknologien og taktikken for infanteriet. Den koniske Minékugle i riffelgangen kunne afgives 4 gange i minuttet - senere med automatvåben 10 gange til en rækkevidde på 900 m; men generalerne havde lært angreb gennem åbent terræn, så i slaget ved Cold Harbour gik der kun 7 minutter, før 7.000 mand var faldet. Generelt var kavaleriet hurtigere til at omstille sig.

Martin gav et rigtig godt indblik i jernbanens styrke og begrænsninger. Når styrkerne kunne fremføres hurtigt, over store afstande og meget direkte ind i kamp, som ved Manassas, blev logistikken altafgørende, blot var der den afgørende forskel, at nordsiden besad én type infrastruktur og rullende materiel, mens sydsidens jernbaner på grund af privat ejerskab ikke var interoperable.

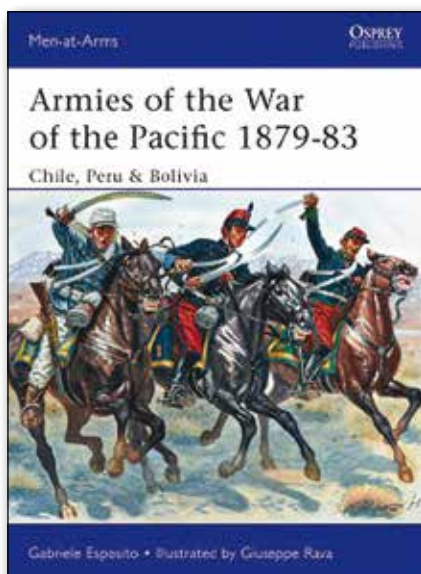
Imponerende er det vel, at sydsiden udholdt så længe, da færre og færre overlevede efter de sejrige slag, og fordi sydsiden blev delt i to, da Sherman marcherede fra Vicksburg og levede af fjendens land. Hertil kom den store indvandring i nord, industrialismens styrke - også med leverancer af dåsemad.

Gettysburg udspillede sig tæt på unionens hovedstad, og en sydstatssejr dér ville have kunnet vende krigen - men kontrafaktisk historie er selvfølgelig en vanskelig disciplin. Martin gav eksempler på efterfølgende forbrødringer, men som bekendt oprives de dybe sår fortsat.

HCW

Nye bøger

Daglig leder af Forsvarets Bibliotekscenter på Kastellet, **Simon Bering Papousek**, vil løbende i Chakoten anmelde bogserien nye udgivelser fra forlaget Osprey efterhånden som de udgives. Han lægger ud med at anmelde bøgerne i serien Men-at-Arms, som forlaget har udgivet i 2016.

Krigen om adgang til råstoffer

Bogen er struktureret således, at læseren får en hurtig indføring i krigens årsager – en konflikt om adgangen til råstoffer – hvor Peru og Bolivia indgik i en gensidig forsvarsalliance, og hvor Chile blev krigens tredje part. Krigen hedder på dansk ”Salpeterkrigen” (jf. råstoffernes centrale betydning) og blev udkæmpet i 1879-83. Selve krigen er detaljeret beskrevet i fire faser, hvilket er meget kærkomment, idet krigen synes overset i den vesteuropæiske militærhistorie.

Dernæst kommer vi til gennemgangen af de tre landes hæres henholdsvis organisation, taktik og våben. Igen er detaljeringsgraden høj og akkompagneres med sort hvide tegninger af uniformer. De velkendte otte farveplancher omfatter chilensk linjeinfanteri og artilleri, kavaleri, garde og intendanturer. Peru er repræsenteret med linjeinfanteri, kavaleri, garde, frivillige og guerillaer. Og sidst Bolivia, som er repræsenteret med infanteri, grenaderer og kavaleri. Plancherne er lavet af Giuseppe Rava og meget tydelige med hensyn til farver, udrustning og våben. Man bemærker at det chilenske infanteri grangive-

ligt minder om det franske infanteris samtidige uniformering, ligesom den chilenske garder med præjsisk pikkelhue! Ikke så underligt, idet netop Frankrig og Tyskland blev storleverandører af våben, udrustning og militær bistand til netop denne del af verden.

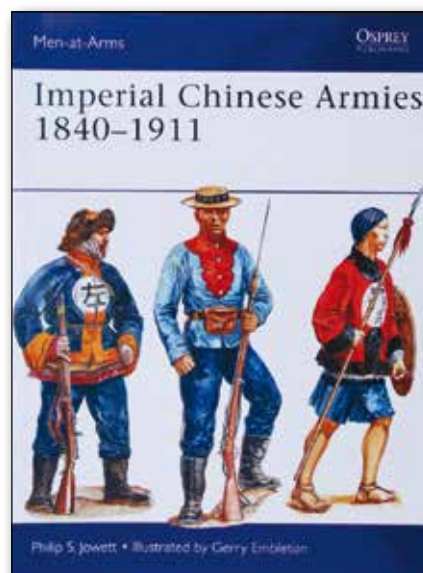
Afslutningsvist fylder litteraturlisten en hel side, og giver således den interesserede mulighed for at læse videre. Man bliver som læser bestemt ikke snydt af denne meget omhyggeligt udførte bog.

Gabriele Esposito: Armies of the War of the Pacific 1879-83. Chile, Peru & Bolivia. Illustrator: Giuseppe Rava. Men-At-Arms 504, 2016.

Den kinesiske hær i en alvorlig styrkeprøve

Siden 1644 havde Qing-dynastiet hersket over Kina, men i midten af 1800-tallet begyndte det så småt at kollapse. Korruption, stilstand og diskrimination af religiøse minoriteter samt gentagende oprør, som kulminerede i midten af 1800-tallet, er udgangspunktet for denne titel.

Tai-Peng oprøret (1851-66) bliver i bogen omtalt som den begivenhed der for alvor slår skår i Qing-dynastiet. Iblandet grænsekonflikter, problemer i provinserne og opiumskrig med England bliver hæren stillet over for en alvorlig styrkeprøve, og det er blandt andet med dette som baggrund, at hæren præsenteres – både dets organisation, bevæbning og ikke mindst kampevne. I sidstnævnte tilfælde overlades der meget til fantasien. I den fjollede – om end løjrlige – ende beskrives det, hvordan soldater skulle kaste peber i ansigterne på deres modstandere, så de kunne blive hugget ned, mens de nøs! Eller formålsløse ændringer af gevæerne ved for eksempel oversavning af kolber og løb. Læseren efterlades med et indtryk af en hær uden

disciplin, organisation og med sans for (eller formåen til) at ændre sig til tidens behov.

Titlen er meget velafbalanceret med næsten lige megen plads til den historiske kontekst såvel som til udrustning, faner, våben med mere. Den fungerer desuden som et bidrag til forståelsen af eller indsigten til, hvor stor indflydelse de vesteuropæiske militærmagters indflydelse havde på denne side af kloden.

De obligatoriske otte plancher giver fig. beskrivelser: Den kejserlige hær (fuldt udrustet med spyd, bue, pil og bøsse), fanebærere, grænseenheder og to plancher beskrivende Den Kinesisk-Japanske krig (1894-95) og Formosa. Dernæst tre plancher med mere uniformer af mere vestlig karakter afsluttende med revolutionen i 1911. Gerry Embleton har illustreret og er velkendt for MMA's læsere.

Et godt supplement til et snævert emne, og harmonerer fint med Ospreys øvrige udgivelser om netop Kina og denne periode.

Philip S. Jowett: Imperial Chinese Armies 1840-1911. Illustrator: Gerry Embleton. Men-At-Arms 505, 2016.

Romersk militær i provinserne

Romerrigets legioner, militære organisation og krigsførelse lader aldrig til at gå af mode. Men-At-Arms bidrager med denne titel til stablen af bøger om emnet. I nærheden af 20 titler har Osprey indtil videre udgivet i serien, foruden et ligeså højt tal i deres øvrige serier. Således tæller et populært emne – den tyske hær under Anden Verdenskrig – cirka 30 titler, så romernes militær nyder stor opmærksomhed.

Denne titel tager en art status på de seneste arkæologiske udgravninger, der er foretaget, og som på en eller anden vis bryder med en – tilsyneladende – gængs

Romerske soldater i afrikanske provinser. Illustration fra bogen: Raffaele Ruggeri.

opfattelse af et romersk militær som standardiseret hvad angår bevæbning og øvrig udrustning. Her tager forfatteren læseren med rundt i Romerriget, fordelt på mere end 20 provinser, i tiden omkring kejser Trajan, da Romerriget var størst. Forfatteren holder sig til de romerske betegnelser for disse provinser og sørger i øvrigt for, at et kort med netop disse betegnelser præsenteres allerede på side 4. Så kan alle være med. Dernæst en kronologisk oversigt og endeligt en detaljeret gennemgang af, hvor mange samt hvilke enheder der var stationeret hvor. Dermed sidder læseren med en art oversigt eller håndbog, som med fordel kan benyttes til videre studier i dette emne. Det er fornemt fortalt og med stort overblik.

De otte plancher fordeler sig på enhederne stationeret i de vestlige provinser: Gallien, Germanien, Britannien, Rætien, Noricum og Alperne, Hispania, Pannonien, Dalmatien, Afrika og Italien.

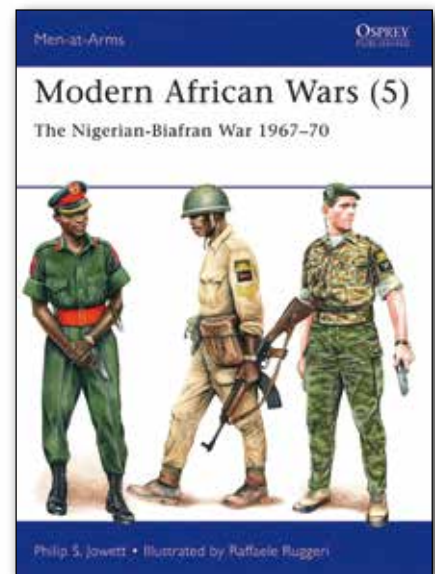
Raffaele D'Amato: Roman Army Units in the Western Provinces (1). 31 BC – AD 195. Illustration: Raffaele Ruggeri. Men-at-Arms 506, 2016.

Krigen om Biafras uafhængighed

I serien "Modern African Wars" er Osprey kommet til nummer 5. Denne handler om krigen i Biafra fra 1967-1970. Store dele af Afrika var i midten af det 20. århundrede præget af borgerkrige i bestræbelserne på at vinde deres selvstændighed. Et af disse opgør skete i Nigeria, da Biafra stræbte mod uafhængighed.

Mens etniske konflikter og opgør stammerne imellem rasede, udråbte Biafra sig som selvstændig nation i 1967. Biafra var på dette tidspunkt en region i det østlige Nigeria, som reagerede militært på løsrivelsen, og borgerkrig brød ud.

Denne titel tager udgangspunkt i organisationen og ikke mindst bevæbningen af de to hære. Det er interessant læsning, hvorledes Vesten hjalp parterne ikke mindst med lejesoldater, der bidrog som aktive soldater og som rådgivere. Udrustningen af både håndvåben, uniformering og materiel bliver gennemgået, og titlen som helhed fremstår komplet og som en fornuftig introduktion til emnet. Navnlig hvorledes de improviserede våben blev udført og fungerede er interessant stof. Der er også plads til nogle lidt løjerlige ting – for eksempel de enorme risici, som Biafra løb i bestræbelserne på at udvikle ammunition. Og hvad med billedet af den smarte officer iført det, der ligner et wild-west legetøjspistolbælte!

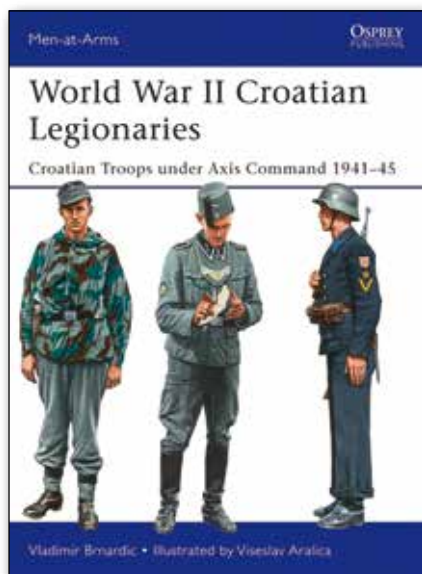
Ud over de otte plancher, der alle repræsenterer begge sider bredt og fornuftigt, skal det øvrige billedmateriale bemærkes. De sort/hvide fotos er præget af intensitet og dramatik, hvor det sædvanlige uniforms- og medaljefokus er nedtonet. Det er sjældent, at billedmaterialet er af en sådan kaliber, og der skal hermed lyde ros for den del af udgivelsen.

Philip S. Jowett: Modern African Wars (5). The Nigerian-Biafran War 1967-70. Illustration: Raffaele Ruggeri. Men-at-Arms 507, 2016.

Kroaterne i tysk tjeneste

Næsten 200.000 kroater tjente under den tyske hær i perioden 1941 til 1945. Drevet af anti-semitiske, anti-serbiske og anti-kommunistiske motiver udgjorde kroaterne en væsentlig del af den tyske krigsmaskine. Denne titel tager emnet under kærlig behandling.

Udover at tjene som mere eller mindre sædvanlige hjælpetropper og som supplement til den tyske krigsmaskine, eller rettere modstand mod kommunist-

men, træder Handschar-enheden ud. Handschar var Kroatiens SS-enhed, som ikke umiddelbart lagde sig naturligt i slipstrømmen på idealet om den rene arie eller foretrukne kulturelle opfattelse. Ikke desto mindre blev de en del af organisationen, bl.a. i deres egenskab af modstander mod England som kolonimagt. Handschar optræder i denne titel, men får nok ikke den opmærksomhed, som man måske ville forvente i en titel om Kroatiens bidrag til aksens krigsmaskine.

Den gennemgår meget nøjternt og præcist forløbet år for år fra 1941 og frem til afslutningen i 1945. Organisationen, uddannelsen og placeringen af styrker bliver fint fortalt, og fremstillingen fremstår som sådan meget fornuftig.

Titlen omhandler ikke kun hærenheder, men omfatter ligeledes flyvevåben og flådeenheder. Dette afspejler sig naturligvis på de otte plancher, og der er rigeligt med reference at hente hér. Til trods for emnets interesse for mange, er litteraturlisten lidt en skuffelse. Den burde være mere omfattende.

Vladimir Brnadic: World War II Croatian Legionaries. Croatian Troops under Axis Command 1941-45. Illustrator: Visoslav Aralica. Men-at-Arms 508, 2016.

Den franske fremmedlegion i frihedskrige

Forfatteren Martin Windrow er ikke ukendt i sammenhæng med Ospreys udgivelser. Han står som forfatter til flere titler, primært med den franske hær som udgangspunkt. Denne titel er ikke hans første om Fremmedlegionen. Således kan man gå helt tilbage til nummer 17 i serien, foruden andre titler inden for

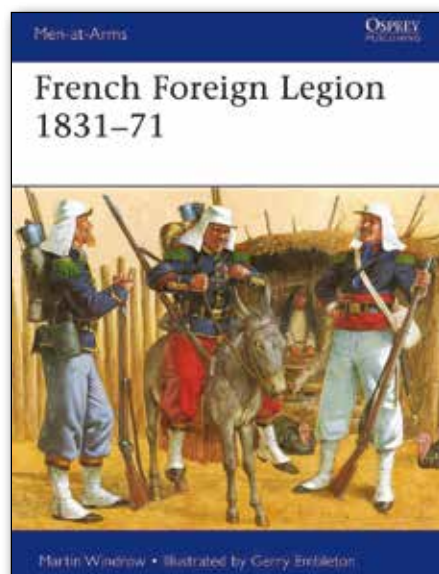
andre serier. Dog fylder denne titel hullet ud for perioden fra legionens start og frem til slutningen på Den Fransk-Tyske krig.

Fremmedlegionen må være at betragte som et af de mest sagnomspundne og romantiske af alle militære hærenheder. Utallige historier, som f.eks. Beau Geste af Wren og film som Ti tapre mænd (Goldbeck, 1951), har været med til at skabe Fremmedlegionen som en enhed med særlige kendetegn – tabt kærlighed, barske svende og overmenneskelige egenskaber. Men alt er som bekendt ikke rosenrødt. Heller ikke i legionen.

Denne titel fokuserer på fem skuepladser: Nordafrika, nærmere bestemt Algeriet og de frihedskrige, der brød ud dér i første halvdel af 1800-tallet; Italien, hvor frihedskrigen dér også havde Fremmedlegionen som deltager; Krimkrigen, Mexico og endeligt styrkeprøven med Bismarck. Alle fem steder var med til at definere Fremmedlegionen, dets egenskab, organisation og særkende. Godt blandet med fortællinger om de officerer, der gjorde sig bemærket, og som også har været med til at tegne det totale billede af legionen.

Det er en stor historie, som fortjener mere end de godt 50 sider, som Men-at-Arms bevæger sig indenfor. Men en kløgtig disponering af siderne betyder, at oplysningerne og uniformer, ordener og hovedbeklædning fortæller i teksten til de obligatoriske otte plancher. Dette betyder, at der er godt med historiefortælling og skildringer af slag på de resterende sider.

Martin Windrow: French Foreign Legion 1831-71. Illustrator: Gerry & Sam Embleton. Men-at-Arms 509, 2016.

Den byzantinske flåde gennem 200 år

Som følge af et udefrakommende pres fra omkringliggende landområder og dets befolkningsgrupper var det By-

zantinske Imperium udfordret. Efter generobringen af Konstantinopel i 1261 igangsatte Kejser Michael VIII Palaiologos en genopbygning af flåden med henblik på generobring og sikring af imperiets besiddelser i Middelhavsområdet.

Dispositionen til denne titel er logisk opbygget med en indledende historisk betragtning over flådestyrkerne og en kronologisk oversigt over de 200 år, som bogen beskriver. Dernæst følger en gennemgang af enheder, flådens organisation og styrke, mandskabets udrustning og udstyr og endelig en række repræsentative slag, som beskriver flåden i kamp.

Righoldigt billedmateriale i farver af friser, freskoer, tegninger og fotos af effekter supplerer en forholdsvis klar tekst, som ellers er præget af mange begreber på latin. Er man novice inden for emnet skal man nok læse teksten et par gange, førend det fulde overblik kan bevares. En af styrkerne ved denne titel – og for så vidt andre fra serien – er den taknemmelige henvisning til originalkilderne.

Selve bagtæppet for fremstillingen er som nævnt Middelhavet med beskrivelse af diverse flådeoperationer; Dette gælder her søslagene ved Demitrias (1275), Likarios' operationer (1275-80) og slagene ved Echinades og Galata (1427).

De obligatoriske otte plancher beskriver periodens 200-årige uniformer og udrustning.

Raffaele D'Amato : Byzantine Naval Forces 1261-1461. The Roman Empire's Last Marines. Illustrator: Peter Dennis & Igor Dzis. Men-at-Arms 502, 2016.

Befæstningens Dag - endnu en gang i strålende sol

Gladsaxe

Siden sidst ...

Den 24. september startede gråt og overskyet med finregn, men da vi stod linet op på pladsen foran Gladsaxefortet, klar til at sætte flaget, var det med solen varmende på ryggen. Derefter kunne vi afvikle dagens program i fint vejr og ved dagens slutning heldigvis pakke de tørre telte og det øvrige materiel sammen.

Børnene kunne som vanligt få en soldaterbog med opgaver, men inden da skulle de i år måles med vores nye højdemåler.

Med soldaterbogen i hånden kunne de derefter bevæge sig ud i teltlejren anno 1917 med dens mange gøremål, bese de gamle militære køretøjer og besøge Hjemmeværnets radiostation.

Årets nye tiltag var Fortkommandotellet, hvor bl.a. 11. bataljons gamle fane var udstillet.

Fanen tjente som regimentsfane for 5. Regiment i Vordingborg fra oktober

Lejrpladsen i fuld aktivitet.

1951 til marts 1962, hvor den gamle 11. Bataljonsfane kom på velfortjent "pension". Fanestangen er så gammel, at den var med i slaget ved Sankelmark i krigen i 1864.

En anden nyhed var Skyttegravskikkerten, der blev flittigt prøvet af både børn og voksne.

Dagens musik blev leveret af Flyverhjemmeværnets Tamburkorps, der har været med i flere år. Middagskoncerten blev derimod leveret af et nyt musikkorps, nemlig Gladsaxe FDF Brassband.
Inge Hansen

Skyttegravskikkerten var et hit.

11. bataljons gamle fane.

Rekrutindskrivningen med højdemåleren i sving.

Claus Anderson i kendt ugeblad

Ugebladet Familie Journalens journalist, Johan Isbrand, fattede så stor interesse for Claus Andersons fine bemaling af figurer, at han i august bragte en artikel om Claus' fritidsinteresse. Medlemmer af Selskabet ved, at Claus hvert år er en af store vindere i årskonkurrencen om de flotteste figurer.

Artiklen er illustreret med et foto, der viser Claus, mens han er i gang med at bemale nogle af sine figurer. Han sidder i en uniform, der tilhørte en

soldat fra Sikringsstyrken, og fotografen har fanget Claus ved arbejdsbordet ved Historiske Dage i Øksnehallen i København, hvor medlemmer af Chakoten hvert år deltager i Sikringsstyrelsens uniformer. Claus medbringer hvert år sit malerværksted med tilhørende bod, hvor han maler lørdag og søndag.

Han opstiller også sit malerværksted et par gange om året på Vestvolden i Rødovre, hvor han hygger sig med sine figurer både lørdag og søndag.

Claus er glad for inte-

ressen for sit arbejde med militærhistoriske figurer, men han vil samtidig bruge lejligheden til at opfordre flere medlemmer til at del-

tage i Selskabets aktiviteter – også gerne med bemaling af figurer og deres uniformer og udrustning.

H.D.

Udsnit af Familie Journalen i august 2017.

Siden sidst ...

Befæstningens Dag 2017 Rødovre

Endnu en gang dannede Vestvolden i Rødovre rammen om den traditionsrige Befæstningens Dag, der altid afholdes den sidste søndag i september.

Feltlejren var i år flyttet tilbage foran Artillerimagasinet, hvor vi tidligere har været, da græsarealerne langs voldgaden var meget våde efter den megen regn. Vejret var heldigvis med os, hvor en frisk vind og lidt spredt sol gjorde dagen indbydende for de mange besøgende.

Selskabet var også på plads med et par boder, hvor Claus Anderson og Jørgen Christiansen dagen igennem malede figurer og solgte tinsoldater - og kunne underholde publikum om Selskabets aktiviteter.

Efter en lidt sløv start kom der rigtig gang i salget af pandekager - et godt supplement til Artillerimagasinet's Café

Korporal Haug stå klar til at fortælle de besøgende om Sikringsstyrken og det udstillede materiel.

De store smil var fremme hos chefsygehjælperen og stabssergenten - så blev det alligevel en god dag!

og feltkøkkenets gullaschkanon, der som altid er "skudklar" ved frokosttid. Begge kunne om eftermiddagen melde "Alt udsolgt".

Ved middagstid ankom 8. Regiments Musikkorps. Grundet mandskabsmangel i Sikringsstyrken kunne vi i år desværre ikke afhente Musikkorpset fra P-pladsen som vi plejer. Der blev i stedet opstillet et Honnørkommando med fane, der modtog korpset, da det under klingende toner marcherede forbi på voldgaden og tog opstilling i feltlejren.

Som altid er Musikkorpset et godt indslag i Befæstningens Dag, som vi sætter meget stor pris på.

Vores venner fra Westfront 16 var naturligvis med og havde indrettet sig i en veritabel kampstilling i grøften ved Artillerimagasinet's gavl. Der var lidt interne skærmydsler, om det var Sikringsstyrken, der bevogtede det Tyske Kejseregiges fineste soldater - eller en preussisk forpost, der skulle holde øje med den danske sikringsstyrke.

Som nævnt var mandskabsstyrken lettere reduceret i år, hvilket betød,

Frederik Ottesen demonstrerer ladning af gevær.

at vi havde skaleret en smule ned på aktiviteterne, men til trods herfor blev dagen en utrolig god oplevelse for alle, der deltog.

Skulle der nu sidde nogen, som tænker, at det kunne være sjovt at lege med - så kom frit.

E-mail til undertegnede og vores kaptajn, Christian Raun, står bagest i bladet.

Tak til alle de mange der deltog og ikke mindst til de mange besøgende. Husk der er Militærhistorisk Festival igen i juni - så vi ses i 2018.

*Steen Jensen
kasserer/stabssergent.*

Kåre Johannesen underholdt levende om de tyske gasmaskers fortræffeligheder.

Stille idyl i den tyske interneringslejr.

Et sjældent farvefoto, der viser Den Danske Brigade, som ankommer til Helsingør den 5. maj 1945.

Den danske brigade i Sverige

I de sidste besættelsesår 1943-45 blev en dansk militær enhed med navnet Den Danske Brigade opstillet i Sverige. På medlemsmødet i oktober fortalte Selskabets sekretær, Aleksander Haug, om brigaden, dens opgave, uniformering og udstyr.

I det spændende og detaljerede foredrag fortalte Aleksander, at der også i dag er diskussion om brigaden, og den debat blussede igen op i forbindelse med filmen "Under sandet" fra 2016.

I løbet af 1945 nåede brigaden op på ca. 5.000 mand. Brigaden blev dannet den 15. november 1943 med Norske Polititropper som forbillede. I begyndelsen var udrustningen let med bl.a. håndvåben, og uniformeringen var politimæssig. Foredraget blev krydret med mange interessante fotografier, som blev vist på skærmen, samt effekter, som Aleksander havde medbragt.

Den Danske Brigade blev sat i verden for at sikre en uproblematisk magtover-

tagelse efter krigen og sikre sig mod alle tilfældigheder.

Der var tre centrale grupperinger, der spillede en stor rolle for dannelsen af brigaden. I Danmark var det dels folk i generalstaben og dels socialdemokratiske politikere. I Sverige var det Socialministeriet, socialdemokratiske politikere og den svenske militære efterretningstjeneste. Og endelig var det i England SOE.

H.D

Kassemesteren har ordet

Kære medlemmer

■ Som tiden går forandres sæder og skikke - således også betalingsformer. Nødvendigtvis ikke til det bedre eller som man kunne ønske sig, men tiden er løbet fra girokortindbetalinger.

Moderne teknologi har i dag gjort det nemmere og ikke mindst billigere at betale regninger, kontingenter og andre forpligtigelser, vi ellers tidligere modtog med rudekuverter.

Fra og med årsskiftet 2017/18 ophører Selskabet med girokort til indbetaling af medlemskontingent.

Du har fremover følgende muligheder:

Du indbetaler kontingent via din Netbank, hvilket mange af jer allerede gør.

- Du henvender dig til din bank og

beder om at kontingentet overføres til Selskabet konto.

- Du beder din bank - eller gør det selv via Netbank - oprette en fast overførsel af kontingentbeløbet hver januar måned.

■ For vore medlemmer, der har bopæl i udlandet, vil det ubetinget være en fordel, om man anvender PayPal. Det er nemt at oprette sig som bruger. Omkostningsfrit at betale med - og ikke mindst billigere for Selskabet at modtage penge fra, end via en Bank Transfer. Det koster Selskabet 50 kr. per gang at modtage en Bank Transfer fra udlandet.

Om Mobil Pay fremadrettet kan blive en mulighed, afventer endnu at blive afklaret, idet Selskabet pt. ikke har eget mobilnummer.

Af hensyn til vores bogføring vil vi bede om, at du indbetaler dit kontingent i januar 2018.

Kontingentet for 2018 er som besluttet på generalforsamlingen fortsat 375 kr.

Har du spørgsmål eller bemærkninger, er du altid velkommen til at kontakte mig.

*På Selskabets vegne
Steen Jensen, kasserer
2290 2856*

**Selskabet konto i Danske Bank:
Reg.nr. 1551 konto 655 4873**

**PayPal indbetalinger til mail:
chakoten.kasserer@gmail.com**

Har vi din
mailadresse?

■ Hvis du ikke har modtaget en mail fra os i november, så er det måske fordi vi ikke har din rigtige mailadresse.

Hvis det er tilfældet vil du så sende en mail med dit navn til:
christian@raun.dk

*Med venlig hilsen
Christian Raun
Vicepræsident*

Mødekalender 2017-2018

Dansk Militærhistorisk Selskab

Alle **onsdagsmøder** åbner kl. 18.15, og de annoncerede programpunkter (foredrag eller andet) starter kl. 19.30. (OBS: Mødet i august falder i månedens 2. uge).

Med mindre andet er angivet, finder medlemsmøderne sted på **Rødovregård, Kirkesvinget 1, Rødovre.**

Lørdag den 2. december

Selskabets julemøde med årskonkurrence kl. 18.30 på Rødovregård

Selskabets medlemmer opfordres til at invitere ægtefælle/samlever samt børn og børnebørn med til det populære arrangement.

Mellem kl. 17.30 og 18.30 er der indskrivning og opstilling til konkurrencen. Kl. 19.15 starter mødet med præsidentens velkomst, herefter spisning efterfulgt af julehygge, kaffe og kage og til sidst præmieoverrækkelse.

Menuen er grønlangkål med hamburgerryg med hvide og brune kartofler samt dessert. Man kan købe øl, vin og

Årskonkurrencen 2017

Der er 6 kategorier i årskonkurrencen. Der uddeles 1. præmie og 2. præmie i hver kategori:

- 1) Legetøjsfigurer (alle størrelser).
- 2) Enkeltfigur /rytterfigur op til 65mm (runde – flade).
- 3) Enkeltfigur/rytterfigur over 65mm (runde – flade).
- 4) Figurgrupper/vignetter (max. 4 figurer, alle størrelser, runde og flade).
- 5) Dioramaer og opstillinger.
- 6) Fra det hjemlige skatkammer.

vand. Pris for deltagelse er kr. 125 for voksne og kr. 50 for børn under 15 år. Af hensyn til indkøb bedes deltagere senest den 20. november tilmelde sig hos: Aksel Willumsen, tlf. 26 18 21 77, eller e-mail: aksel4343@gmail.com.

2018

Onsdag den 3. januar

Hyggemøde

Sæsonen starter med hyggemøde og anvisningssalg.

Få en snak med ligesindede om nyan-skaffelser. Fortæl også gerne om, hvad du især sætter pris på og søg oplysninger blandt de andre medlemmer.

Anvisningssalget vil indeholde gode bogværker og fine figurer.

Onsdag den 7. februar

Besøg på Tøjhusmuseet

Selskabet vil sammen med vores medlem Martin Davidsen atter engang besøge det gamle Tøjhusmuseum, som i dag jo er en del af Nationalmuseet. Denne gang går turen om bag kulisserne, og vi kan forhåbentlig se frem til en spændende tur, der bl.a. fører os op i Tøjhusets gemmer på loftet. Vi mødes ved Tøjhusets hovedindgang kl. 18.30.

Tilmelding til kassereren, Steen Jensen, på mail chakoten.kasserer@gmail.com

Foto: Finn Hillmose

Martin Davidsen viser rundt.

Onsdag den 7. marts

Besøg i Livgardens historiske samling

Livgardens Museum, som er en del af Livgardens Historiske Samling, indeholder udstilling af uniformer, våben, billeder, modeller, musikaler og meget andet. Desuden viser samlingen Den Kongelige Livgardes historiske udvikling som gardeenhed og som feltenhed fra oprettelsen i 1658 til nutiden.

Information om mødested kommer senere.

Lørdag den 10. marts

Søndag den 11. marts

Historiske Dage

i Øksnehallen

i København kl. 10-18.

1914-18 gruppen "Sikringsstyrken" i samarbejde med Oplevelsescenter Vestvolden i Rødovre fortæller den spændende historie om Københavns Befæstning under 1. Verdenskrig.

Onsdag den 11. april

Generalforsamling børs og anvisningssalg

Årets generalforsamling indledes med børssalg, der starter kl. 18.15.

Til børsen opfordres medlemmerne til at sætte effekter til salg. Alle er velkomne til at medbringe og sælge, hvad de har på reoler og hylder hjemme. Her er muligheden for at kombinere en rask oprydning af alt det, du har mistet interessen for, med ny køb. Efter børsen er der generalforsamling.

Generalforsamling starter kl. 19.15.

Dagsorden i henhold til vedtægterne.

Anvisningssalget starter efter generalforsamlingen. Få en snak med ligesindede om nyan-skaffelser. Fortæl også gerne om, hvad du især sætter pris på og søg oplysninger blandt de andre medlemmer. Anvisningssalget vil indeholde gode bogværker og fine figurer.

Listen over effekter vil kunne ses på hjemmesiden 14 dage før. Medlemmer, der ikke kan være til stede, kan aftale med et tilstedeværende medlem, at denne byder på den fraværendes vegne, eller der kan fremsendes et skriftligt bud til Christian Raun, Carl Bernhards Vej 17, 3.th. 1817 Frederiksberg C telefon 26 82 08 22 eller e-mail: christian@raun.dk. Eventuelle bud skal være fremme senest dagen før anvisningssalget kl. 16.00.

Onsdag den 2. maj

Slaget ved Leuthen

Vi skal se filmen "Die Schlacht bei Leuthen 5. Dezember 1757".

Der er tale om en 8 mm smalfilm optaget i 1976/77 af grev Joachim-Albrecht Bülow von Dennewitz; filmen er nu overspillet på DVD, og den viser forløbet af slaget ved Leuthen ved hjælp af 10.000 tinsoldater. Filmen er på tysk, og varer en time. Filmen høstede anerkendelse fra blandt andet den berømte prøjsenkender Dr. Bleckwenn, da den blev vist i Kulmbach i 1977.

Hvis nogen gerne forinden vil genopfriske slagets forløb, så er Ole Thureholms artikel nok så nyttig: "Slaget ved Leuthen 5. December 1757" i *Chakoten* nr. 4/2005, s.103-111.

Lørdag den 16. juni

Søndag den 17. juni

Krigshistorisk Festival

Succesen fortsætter! Efter en fantastisk oplevelsesrig weekend i 2017 bliver Krigshistorisk Festival igen i 2018 afviklet på Vestvolden i Rødovre. Historiske formidlingsgrupper (reenactors) fra jernalderen til Den Kolde Krig vil være samlet langs Voldgaden, hvor de besøgende vil få indblik i 2000 års krigsfolk. Der er gratis adgang.

Foto: Finn Hillmose

Se hvordan man laver moderne historieformidling.

Onsdag den 8. august

Mødeaften

Første møde efter sommerpausen. Kom og hyg dig med vennerne i Selskabet og fortæl om sommerens militærhistoriske oplevelser. Hvis vejret tillader, kører vi grillen frem og sidder udenfor i gården på Rødovregård. Dørene er åbne fra 18.30.

Onsdag den 5. september

Besøg fra Forsvarets Bibliotekcenter

Lederen af Forsvarets Bibliotekscenter, Simon K. Bering Papousek, der også er kendt for i *Chakoten* at skrive om udgivelser, vil besøge os. Simon vil fortælle om bibliotekets militærhistoriske potentiale og medbringe et stort antal eksemplarer fra samlingen.

Onsdag den 30. september

Befæstningens Dag

Selskabets to 1914-18 grupper, "Sikringsstyrken" og "Gladsaxefortet", medvirker til at gøre Befæstningens Dag til en spændende og oplevelsesrig dag for de mange, der bruger søndagen på at opleve og høre noget om det danske. Gratis adgang: Fra kl. 10 til 16 ved Artillerimagasinet i Rødovre og kl. 11-15 på Gladsaxefortet.

Onsdag den 3. oktober

Bornholms værn og forsvar 1946-2016

Militærhistoriker Rune Holm Iversen fortæller om Bornholms Værn og forsvar under Den Kolde Krig.

Lørdag den 13. oktober

Anvisningssalg kl.14-ca.17.

Få en snak med ligesindede om nyan-skaffelser. Fortæl også gerne om, hvad du især sætter pris på og søg oplysninger blandt de andre medlemmer. Anvisningssalget vil indeholde gode bogværker og fine figurer.

Onsdag den 7. november

Afslutningen på 1. verdenskrig

November 1918, helt præcist den 11. kl. 11.00, trådte våbenhvilen i kraft og 1. Verdenskrig var bragt til ophør. Inden da havde de tyske styrker på Vestfronten forsøgt en sidste fortvivlet offensiv, der slog fejl. Ikke mindst på grund af de amerikanske styrker, der var kommet til Europa. Selskabets kasserer, Steen Jensen, vil ridse verdenskrigen op og fortælle om afslutningen af en af den europæiske histories største katastrofer.

Lørdag den 1. december

Selskabets julemøde med årskonkurrence kl. 18.30 på Rødovregård

Igen i år bliver der serveret Grønlangkål med hamburgerryg, samt dessert. Af hensyn til indkøb bedes deltagere senest ons. den 21. november tilmelde sig hos: Aksel Willumsen, tlf. 26 18 21 77, eller e-mail: aksel4343@gmail.com.

Selskabets medlemmer opfordres til at invitere ægtefælle/samlever samt børn og børnebørn med til det populære arrangement.

Mellem kl. 17.30 og 18.30 er der indskrivning til konkurrencen. Kl. 19.15 starter mødet med præsidentens velkomst, derefter bespisning, sang samt julehygge og til sidst præmieoverrækkelse. Pris for deltagelse er 125 kr. for voksne og 50 kr. for børn under 15 år.

Årskonkurrencen 2018

1.-2. præmie uddeles i hver kategori:

- 1) Legetøjsfigurer (alle størrelser)
- 2) Enkeltfigur op til 65mm (runde – flade)
- 3) Rytterfigur op til 65mm (runde – flade)
- 4) Enkeltfigur over 65mm (runde – flade)
- 5) Rytterfigur over 65mm (runde – flade)
- 6) Figurer op til 30 mm (krigsspilsfigurer)
- 7) Figurgrupper/vignetter (max. 4 figurer, alle størrelser, runde og flade)
- 8) Dioramaer og opstillinger
- 9) Fra det hjemlige skatkammer

Chakoten

Dansk Militærhistorisk Selskab

Protector

Hans Kongelige Højhed
Prins Joachim

Bestyrelse

Præsident

Hans Chr. Wolter
Viovej 36, 3500 Værløse
Tlf. 4448 4342
wol@newmail.dk

Vicepræsident

Christian Raun

Tlf. 2682 0822
c.raun@webspeed.dk

Kasserer, indmeldelse

og adresseændringer

Otto Steen Jensen

Tlf. 4825 1883
chakoten.kasserer@gmail.com

Anvisningssalg

Aksel Willumsen

Tlf. 2618 2177
aksel4343@gmail.com

Selskabets hjemmeside

www.chakoten.dk

Facebook - Chakoten - Dansk Militærhistorisk Selskab

<https://www.facebook.com/dkmhs/>

Tidsskriftet Chakoten

Tidsskriftet udkommer 4 gange årligt og udgives af Dansk Militærhistorisk Selskab

Redaktion

Ansvarshavende redaktør

Henrik Denman

Skovbovængets Allé 28
4000 Roskilde
Tlf. 2294 1956
henrik.denman@mail.dk

Art Director

Billedbehandler

Finn Hillmose
hillmose@mail.dk

Abonnement

Når man melder sig ind i Selskabet, er abonnement inkluderet.
Kontingent for 2017 er kr. 375,00

Bank reg. nr. 1551 konto 655-4873

CVR-nr. 31148448

Tryk

Rosendahls A/S
6715 Esbjerg N

CHAKOTEN
ISSN 0901-4799

Du kan læse mødeprogrammet for Dansk Militaria Forening på Chakotens hjemmeside www.chakoten.dk

Kraftig regn forvandlede fronten til at mudret slagmark.

Af Henrik Denman

Foto: The Daily Telegraph

Slaget om Passchendaele 1917

Den 26. oktober 1917 stormede allierede soldater den lille landsby Passchendaele omkring 10 kilometer fra frontlinjen i Belgien. Stormen på Passchendaele var afslutningen på en storoffensiv, som var indledt tre en halv måned tidligere i juli 1917. I alt blev over en halv million mand dræbt eller såret i slaget, der også er kendt som "det tredje slag ved Ieper" – eller Ypres, som er byen hedder på fransk.

I sommeren 1917 havde briterne besluttet sig for at bryde igennem fronten i Flandern. Den øverstbefalende for de britiske og franske styrker i Frankrig og Belgien, feltmarskal Douglas Haig, kunne her i efteråret koncentrere sig om offensiven i Flandern med det mål at indtage de tyske ubådsbaser Oostende og Zeebrugge.

Haig mente, at det britiske ekspeditionskorps, som omfattede briter, canadiere, australiere, sydafrikanere og newzealændere, kunne besejre tyskerne. Hans plan var at angribe over en 16 kilometer bred front fra Ieper for at støde frem til Oostende og Zeebrugge.

Tyskerne viste sig imidlertid vanskelige at slå tilbage, og slaget udviklede sig til et af de blodigste slag under Første Verdenskrig. Kraftig regn forvandlede området til en mudret slagmark, og frontlinjen flyttede sig knap en meter. Først i november lykkedes det canadiske styrker at indtage Passchendaele, og dele af de allierede styrker kunne derefter flyttes til den italienske front.

Foto: The Great War Exhibition.

Britiske soldater inspicerer slagmarken.

Britiske styrker gør klar til nye kampe ved Passchendaele.

Foto Imperial War Museum

Slaget blev ikke blot en episode i historien om Første Verdenskrig, men blev et symbol på den grusomhed, som krig kan udvikle sig til i sin mest skrækindjagende form.

Man kan besøge Memorial Museum Passchendaele 1917, som er indrettet i det forhenværende slot Zonnebeke. Museet fokuserer naturligvis på Slaget ved Passchendaele, men viser også historien om de andre slag ved Ieper.

Foto: Alexandra Churchill

Australske soldater forsøger at trække en kanon gennem det uvejsomme terræn ved Passchendaele.

Memorial Museum Passchendaele 1917 viser, hvordan Slaget ved Passchendaele foregik.

Foto: Museum Passchendaele

Memorial Museum Passchendaele 1917 viser, hvordan Slaget ved Passchendaele foregik.

Foto: Museum Passchendaele